

Forsand mulighetsstudie

Innhold

s. 3 Innledning, bakgrunn og konsept for prosjektet

s. 7 Regional analyse

s. 12 Lokal analyse

s. 21 Medvirkning Del 1

s. 22 Strategiforslag

s. 27 Medvirkning del 2

s. 29 Strategier og tiltak

- s. 30 Strategi 1, forsterke sjølinjen
- s. 34, Strategi 2, park og grøntareal
- s. 38 strategi 3, Flere boliger og nye boligtypologier
- s. 44 strategi 4, Ombruk
- s. 46 strategi 5, Forsterke ringen
- s. 49 strategi 6, Forsandturen
- s. 51 strategi 7, Snarveier
- s. 55 strategi 8, Designmanual

s. 58 Stedsutvikling, næringsutvikling og reiselivsutvikling

s. 62 Veien videre

Innledning , bakgrunn og konsept for prosjektet

Mål

Sandnes kommunen ønsket å få utarbeidet en mulighetsstudie med et bredt perspektiv for Forsandsamfunnet. Studien omhandler både bolig og næring og peker ut mulige retninger for et framtidsperspektiv. Reiseliv og senterutvikling inngår i mulighetsstudien. Studien skal legge grunnlag for utviklingsstrategier i samfunnsdelen og oppfølging i kart og bestemmelser, og bygger på mål og strategier for Sandnes som vedtatt i kommuneplanen for og forankres i Reiselivsstrategien. I gjeldene kommuneplan er Forsand vist som lokalsenter utenfor byakse hvor det skal legges til rette for vedlikeholdsvekst, men Forsand har ikke en tydelig definert senteravgrensning.

Medvirkning

Det er i forkant av studien gjennomført en medvirkningsprosess. Denne er oppsummert i en rapport som er lagt til grunn for studiens forståelse av de lokale behov og ønsker. Basert på dette er det trukket en sammenfatning i form av noen strategier som er testet og justert basert på lokale dialogmøter

Forsand

Forsand ligger ytterst i Lysefjorden og bygda er en naturlig innfallsport til Lysefjorden. Forsand ble en del av Sandnes kommune 01.01.2020. Lysefjorden, inkludert Forsand, er sertifisert som Bærekraftig reisemål - et nasjonalt kvalitetsmerke for destinasjoner som jobber systematisk, forpliktende og langsiktig med bærekraftprinsippene. Dette anses som et viktig moment i det videre arbeidet. Regionalplan for Preikestolen og Lysefjordsområdet er under utarbeiding og legges fram til politisk behandling høsten 2024. Forsand er en viktig del av denne planen.

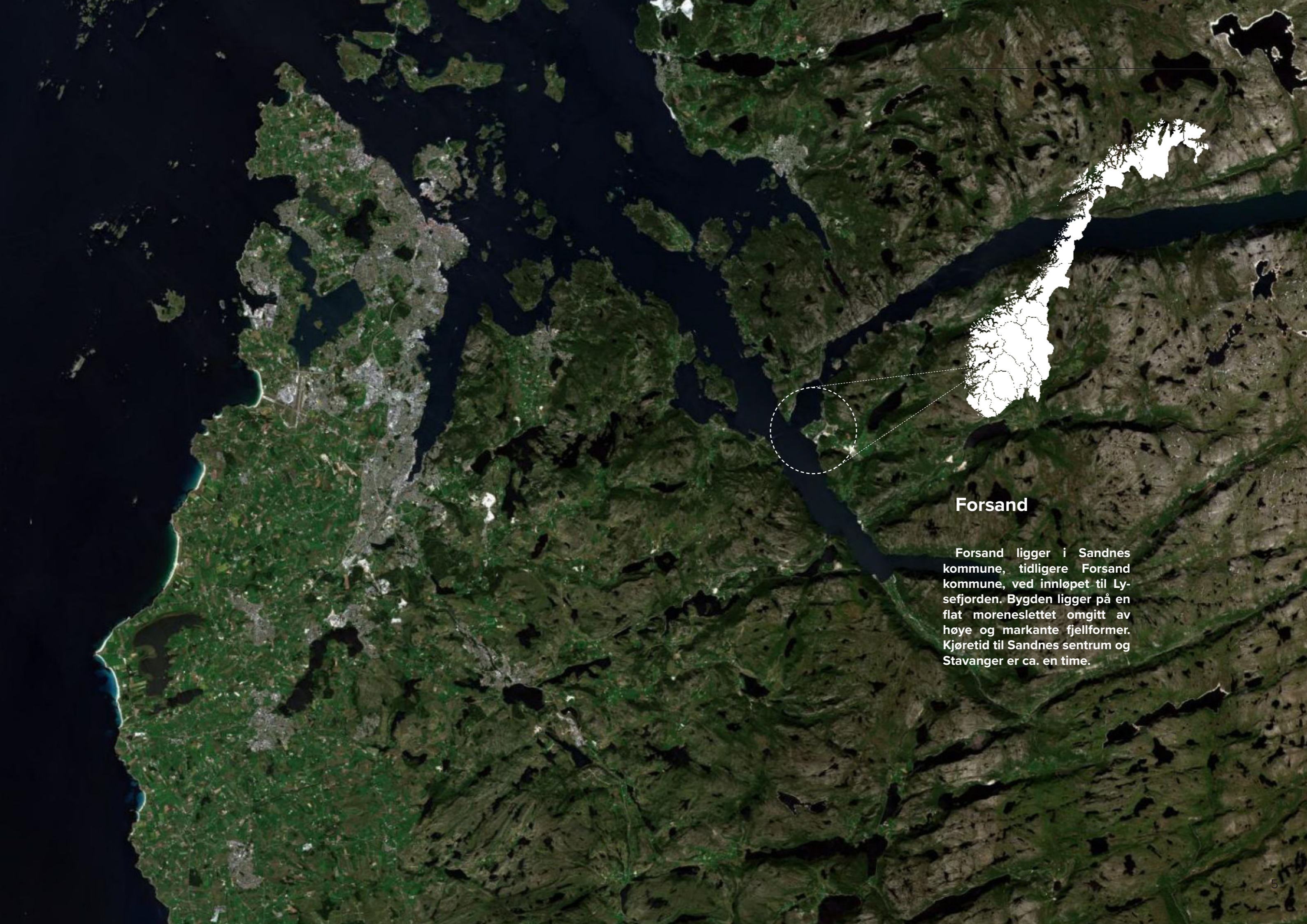
Delstudier

Mulighetsstudien gir innspill til utredning av Lokalsenter Forsand og har et tre-delt fokus med følgende tema:

- Stedsutvikling
- Næringsutvikling
- Reiseutvikling

Stedsutviklingen er forstått som det mer overordnede temaet, og de tre temaene griper inn i hverandre. Studien er derfor innrettet sentrert rundt stedsutvikling der nærings- og reiseliv er fokusert med strategier for å underbygge en stedsutvikling som kommer støtter alle tre fokusområdene.

Mulighetsstudien er utviklet av 3RW arkitekter på oppdrag for Sandnes kommune 02.mai 2025

Forsand

Forsand ligger i Sandnes kommune, tidligere Forsand kommune, ved innløpet til Lysefjorden. Bygden ligger på en flat moreneslettet omgitt av høye og markante fjellformer. Kjøretid til Sandnes sentrum og Stavanger er ca. en time.

Medvirkningsverkstedene som ble gjennomført i oktober 2023 (del 1) blir fulgt opp i prosjektets del 2. Del 2 bygges det videre på disse prosessene og det rettes fokus mot en fremtidig utviklingsstrategi. Utredningen vil søke å peke ut retning for forsandsamfunnet i et langsiktig og bærekraftig perspektiv. Vi stiller spørsmål om hva som skal kjennetegne forsandsamfunnet og lokalsenteret i framtiden?

Reiseliv og næring innarbeides som sentrale tema. Hvordan kan Forsand lokalsenter utvikles for å styrke Lysefjorden som bærekraftig reisemål? Hvordan drive opplevelsesbasert besøksforvaltning og sesongutvikling? I den forbindelse pekes det på sentrale aktiviteter som vandring i fjellet, kulturturisme, sykkelturner, ladeinfrastruktur og overnatting/bespisning. Det presiseres at utviklingen må vurderes for gjennomførbarhet. Fundamentet for reiseliv ligger i natur- og opplevelser og skal videreutvikles som bærekraftig og konkurransedyktig. Det rettes nå søkelys på mer «regeneraktive prinsipper» hvor reiselivet tilfører lokalsamfunnet mer verdi enn det tar og forstås i en mer helhetlig kontekst. Gjennom gode inkluderings- og samspillprosesser vil reiselivsnæringen og lokalbefolkningen sammen med kommunen kunne definere hva skal fremmes og hvilke områder som egnes, hva som skal skjermes og hva som eventuelt skal vernes for framtiden. Dette oppnås gjennom helhetlig, stedsbasert og lokalsamfunnsstyrt utvikling som og vil bidra aktivt til utviklingen av et attraktivt og inkluderende lokalsamfunn.

Attraktiv stedsutvikling og avgrensning av senterområde med boligutvikling og ulike funksjoner vil utforskes, og inngå i ny kommuneplan.

Problemstillinger

For å konkretisere oppgaven er følgende problemstillinger sentrale:

- Hvilke kvaliteter kan vi løfte fram?
- Hvilke formål bør vi legge til rett for, og hvor?
- Hvor kan man identifisere senterområdet? Hvor stort bør dette være?
- Hvordan ivareta reiselivssatsing basert på naturopplevelser samtidig

som næringsvirksomhet og sanduttakene realiseres? Hvilke muligheter finnes for å legge til rette for begge deler?

Mål

Det er et overordnet mål å tilrettelegge for en bærekraftig utvikling og attraktive og inkluderende samfunn. Reiseliv og næringsutvikling er pekt på som et verdifulle verktøy i samfunnsutviklingen.

- Forsand skal være et levende lokalsenter
- Forsand skal styrkes som attraktivt reisemål og en innfallsport til Lysefjorden

Mulighetsstudien

• Denne mulighetsstudien er et ledd i dette arbeidet. Det er satt følgende mål for mulighetsstudien:

- I mulighetsstudien skal de ulike kartlagte temaene sammenstilles og det skal identifiseres kvaliteter, potensialer og attraksjoner.
- Styrke og videreutvikle samspillet mellom reiselivs- og opplevelsesnæringene og lokalsamfunnet de opererer i.
- Et ledd i mulighetsstudien er innbyggerinvolvering og samskaping med utgangspunkt i medvirkningsrapport 2024.
- Sammenstillingen av kulturminner, naturverdier og næring.
- Peke på muligheter og gi anbefalinger utvikling av Forsand

Regional analyse

Naturverdier og geologi

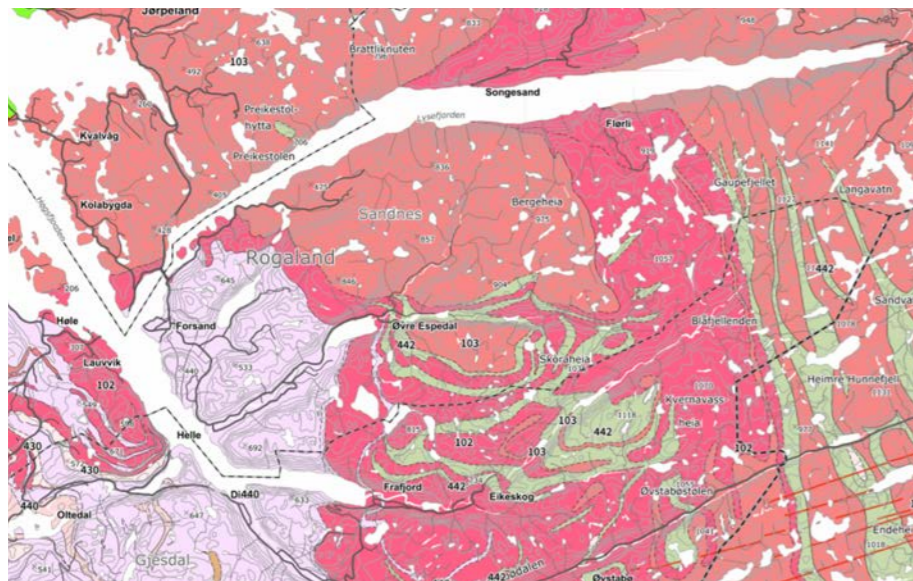

Forsand med Uburen bak

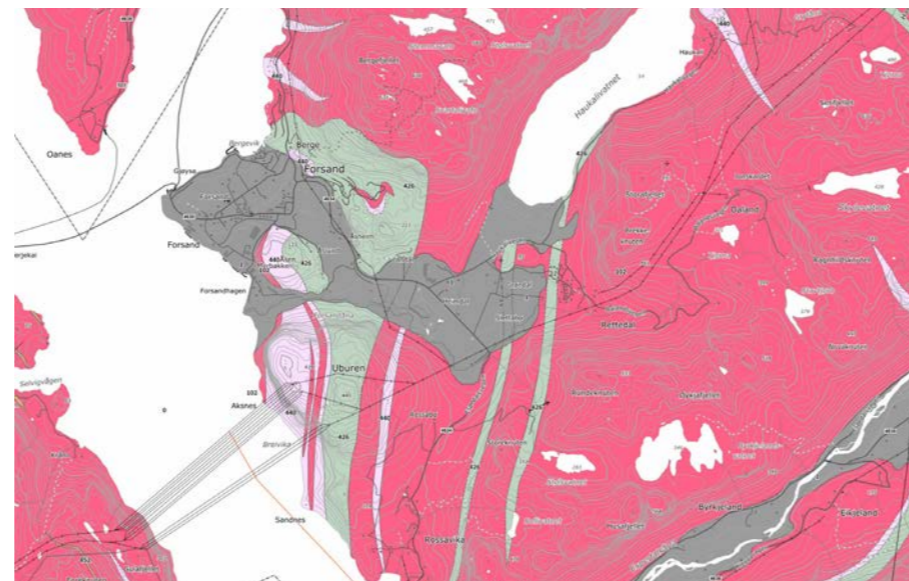
- Karakteristisk landskap med flate åkre, nærhet til fjorden og bratte fjellsider.
- Store opplevelsverdier knyttet til landskapet

Særdeles viktig geologisk område med Esmark-morenen i Forsand. Morenen ble oppdaget av Jens Esmark og hans to studenter i 1823 og oppdagelsen regnes som den største vitenskapelige oppdagelsen som noensinne er gjort i norsk natur (geo365.no). Morenen utgjorde et av bevidene på at istiden var det som formet det som skulle bli nasjonene Norge, Sverige, Finland, Estland, Latvia, Litauen, Skottland og deler av England, Irland, Russland, Danmark, Tyskland og Polen. Det var isbreer som for 20 000 år siden gravde ut fjorder og daler som utgjør nettopp det karakteristiske landskapet i området.

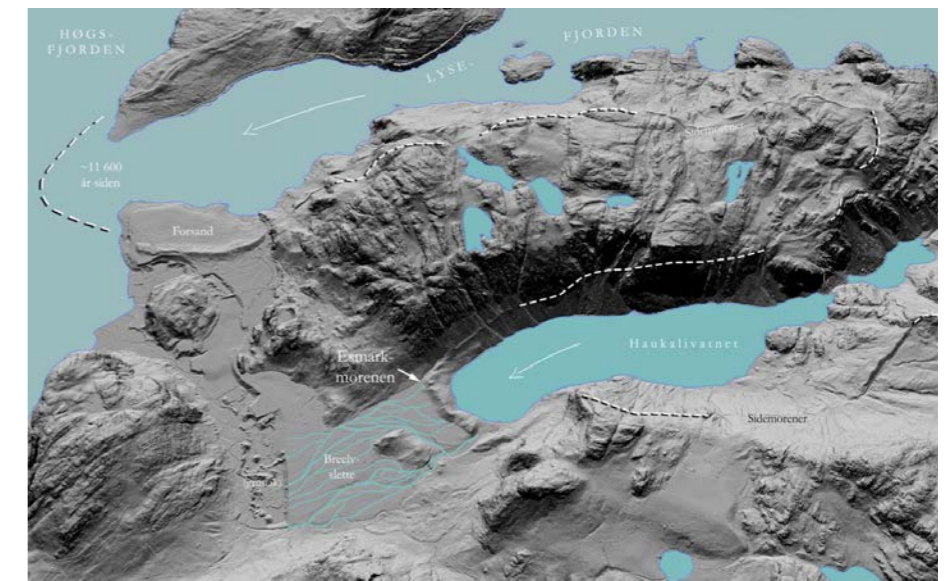
Der hvor landskapet flater ut har Forsandbeboeren dyrket landskapet i lange tider. I senere generasjoner har landskapet også blitt utnyttet som grus og sand-ressurs.

Geologisk kart regional skala

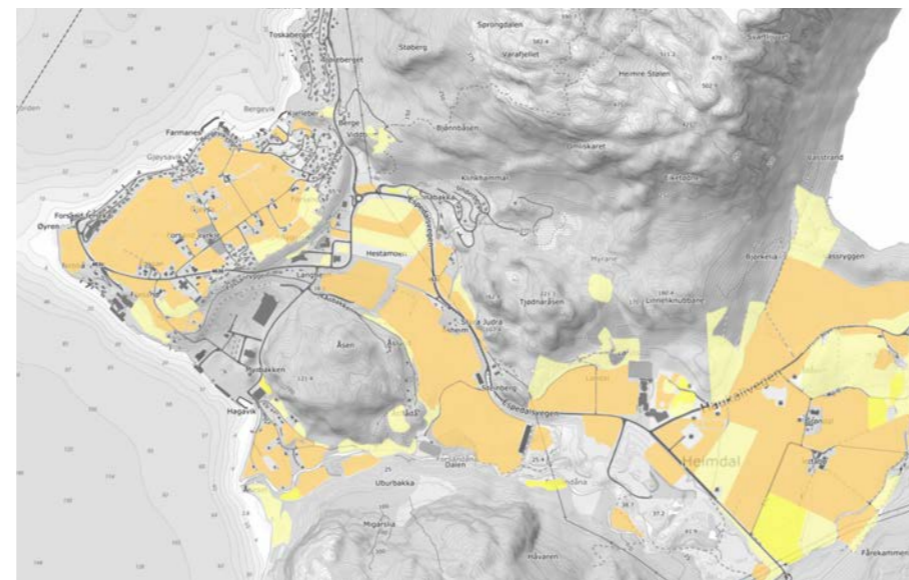
Geologisk kart Forsand. Hovedbargarter av granitt, glimmergneis og migmatitt. Løsmasser i lavere områder

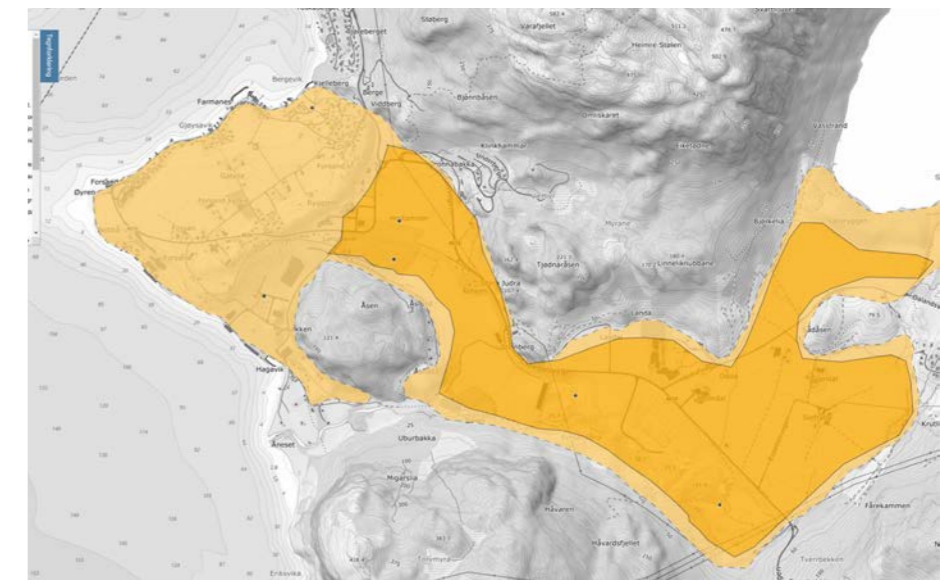
Esmark-morenen. Illustrasjon som viser Esmark-morenen, hentet fra NGU

Marin grense. Marin grense angir det høyeste nivået som havet nådde etter siste istid. Kartet viser marin grense og områder under marin grense

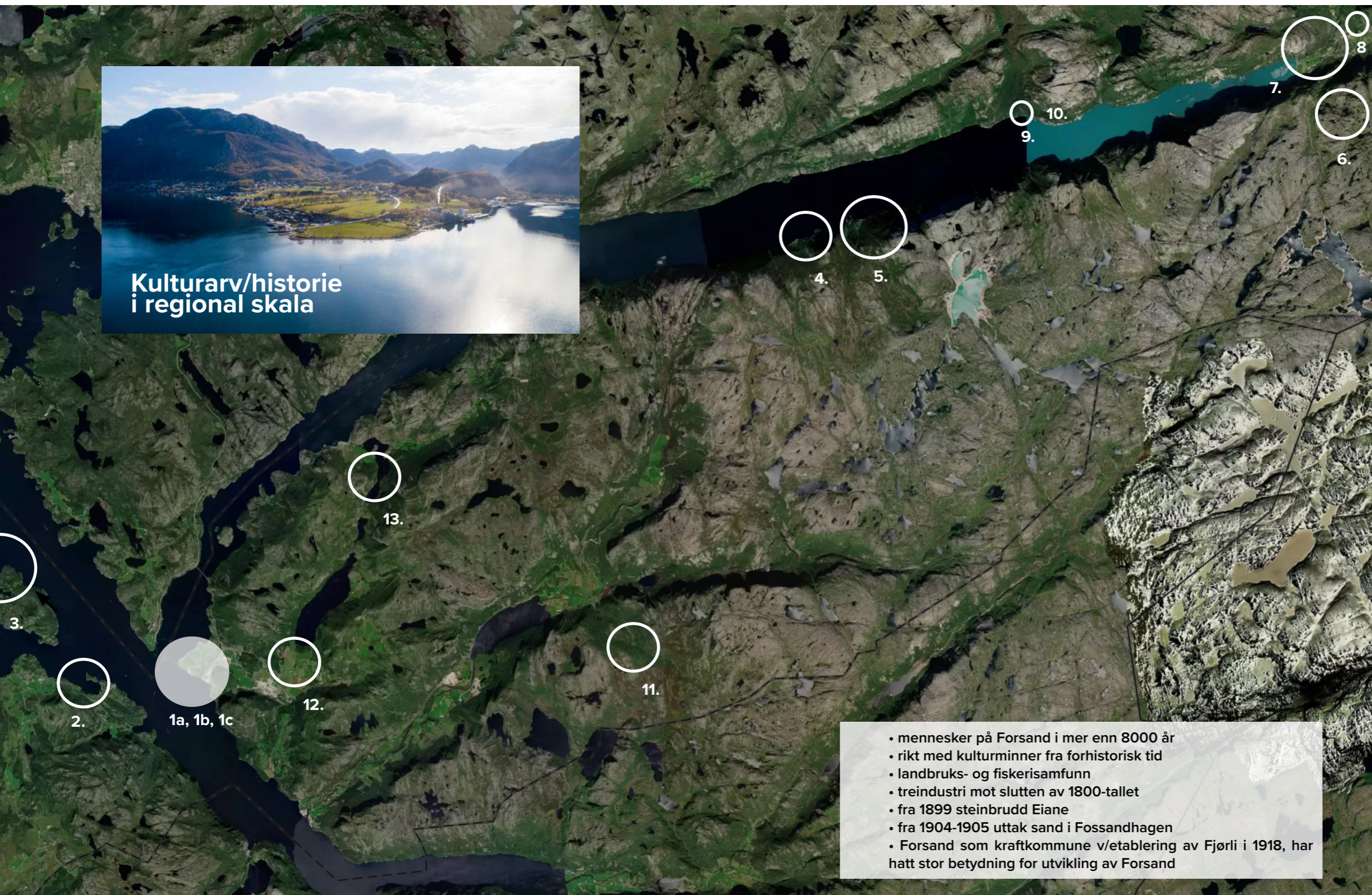
Jordbruksareal. Området består i stor grad av fulldyrket og noe overflate-dyrket jord. Fulldyrket jord er her klassifisert som stor verdi

Grus- og pukkressurser. Kartet viser hvor det finnes grusressurser. Det har vært og er flere massetak i området

Kulturarv/historie i regional skala

- mennesker på Forsand i mer enn 8000 år
- rikt med kulturminner fra forhistorisk tid
- landbruks- og fiskerisamfunn
- treindustri mot slutten av 1800-tallet
- fra 1899 steinbrudd Eiane
- fra 1904-1905 uttak sand i Fossandhagen
- Forsand som kraftkommune v/etablering av Fjørli i 1918, har hatt stor betydning for utvikling av Forsand

fra "kulturminner i Sandnes kommune". Listen er ikke uttømmende men representerer et utvalg som kan være relevant å ha som kontekst i utvikling av Forsand

1a Kulturmiljø Forsandlandet

1b. Bergevik sjøhusmiljø

1c. Fossanhagen

5. Flørli

Industri som kulturminne; fra kontrollrommet på Flørli

6. 27 hårnålssvinger - FV500

7. Kulturmiljø Lysebotn

8. Lyse kapell og gravplass

9. Hus på Håheller, 1790

10. Håheller bosetning steinalder 4200f.kr

13. Eiane steinbrudd ble den viktigste lokaliteten for uttak av stein.

Roskifte/fjæringskifte
Forsand var et viktig roscliffe før det kom båtturer på Lysefjorden i 1887. For å organisere roingen i de lange strekkene ble fjorden delt inn i "skifte" slik at alle visste hvor de skulle bytte på å ro.

1a. Kulturmiljø Forsandlandet
Forsandlandet og Forsanddryggen er viktige elementer i Forsands kulturhistorie. De forteller om områdets utvikling fra et jordbruksamfunn, med husmannsvesen og fellestun, til et mer moderne samfunn med endret landbruksstruktur og nye næringsveier.
1b. Bergevik sjøhusmiljø
Grupper av bygninger som til sammen danner helhetlige kulturmiljø. Vernet.

2. Veholmen
Bebyggelse og landskap fra 1900-tallet som gir et representativt bilde av fiskerbondens kombinasjonsbruk og inngår som en verdifull del av kystkulturlandskapet i Høgsfjorden.

3. Kulturlandskap Hamre, Bersagel og Eskeland
Miljøer som forteller om fiskebondens bruk av landskap og sjøressurser i en helhetlig sammenheng.

4. Kallali
Gård allerede nevnt i 1368. I dag er Kallali benyttet som feriested med flere fritidsboliger.

5. Flørli
Flørli domineres av bygninger fra kraftperioden mellom 1918-1999. Trapp med 4444 trinn leder opp til dammen.

7. Kulturmiljø Lysebotn
Med kraftutbyggingen etter andre verdenskrig ble det bygget et nytt samfunn med over 30 hus, inkludert boliger, kapell, samfunnshus og skole. Denne bebyggelsen, fra 1950- og 1960-tallet, gir Lysebotn et særpreg.

11. Espedalsstølen
Stølen ble trolig etablert på slutten av 1700-tallet, og miljøet fikk raskt den karakteristiske formen der stølshusene ble samlet på tre sammenhengende rekker.
11b. Klyngetun Nedre og Øvre Espedal er viktige kulturmiljøer i Forsand. Dette er områder hvor strukturen fra gamle klyngetun fortsatt er godt lesbar. Det er svært få av disse igjen i Norge og disse er blant de få gjenværende i Norge.

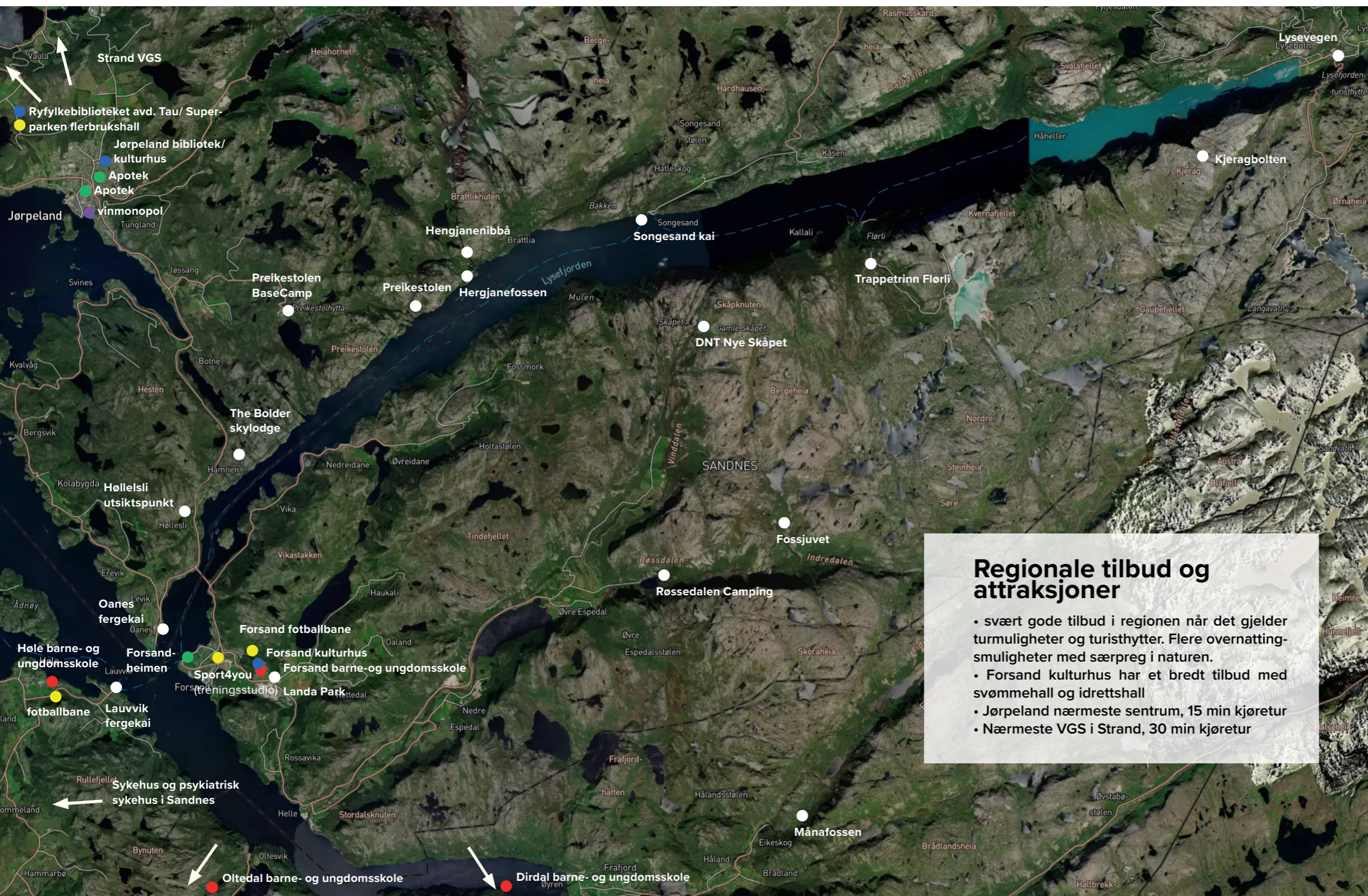
11. Espedalstølen

11b. Klyngetun Nedre Espedal

12. Fortidslandsbyen med rekonstruerte bygg fra bronsealder og jernalder

Regionale tilbud og attraksjoner

- svært gode tilbud i regionen når det gjelder turmuligheter og turisthytter. Flere overnattingmuligheter med særpreg i naturen.
- Forsand kulturhus har et bredt tilbud med svømmehall og idrettshall
- Jørpeland nærmeste sentrum, 15 min kjøretur
- Nærmeste VGS i Strand, 30 min kjøretur

○ 1. Songesand

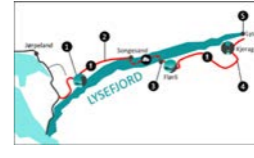
○ 2. Bakken gård

○ 3. Preikestolen basecamp

○ 4. DNT Nye Skåpet

○ 5. Lysefjorden rundt

● 7. Ryfylkebiblioteket avd. Tau, ca 30min kjøretur

● 8. Jørpeland bibliotek/Torghuset

● 9. Forsand kulturhus/hall/svømmehall

● 10. Forsand fotballbane

● Forsand barne- og ungdomsskole

● Sport4you treningsstudio i Forsand

○ The bolder sky-lodge

1. Songesand
Songesand er en god innfallsport til Lysefjorden og utgangspunkt for fotturer, for eksempel til Bakken. Stedet har mistet deler av den bygningsarven som gjorde stedet i seg selv interessant.

2. Bakken
Bakken er den best kjente av fjellgardane på nordsida av Lysefjorden. Her er det bevart eit komplett gardstun med våningshus og uthus. Frå 1. januar 2019 er Bakken ei av hyttene i rutenettet til Stavanger Turistforening. Det betyr at overnattingstilbudet på vandreruta «Lysefjorden rundt» etter kvart får ei vesentleg kvalitetsheving

3. Preikestolen Basecamp
Opplevelser og overnatting, også med særlig fokus på barn og unge

4. DNT Nye Skåpet
Selvbetjent turishytte med mulighet for privat hytte. Skåpet er startpunkt for Lysefjorden rundt.

5. Lysefjorden rundt
Sammenhengende ukesvandring rundt hele Lysefjorden. Ruten går gjennom attraksjonene Preikestolen, Kjerag og Flørli's 4444 trapetrinn.

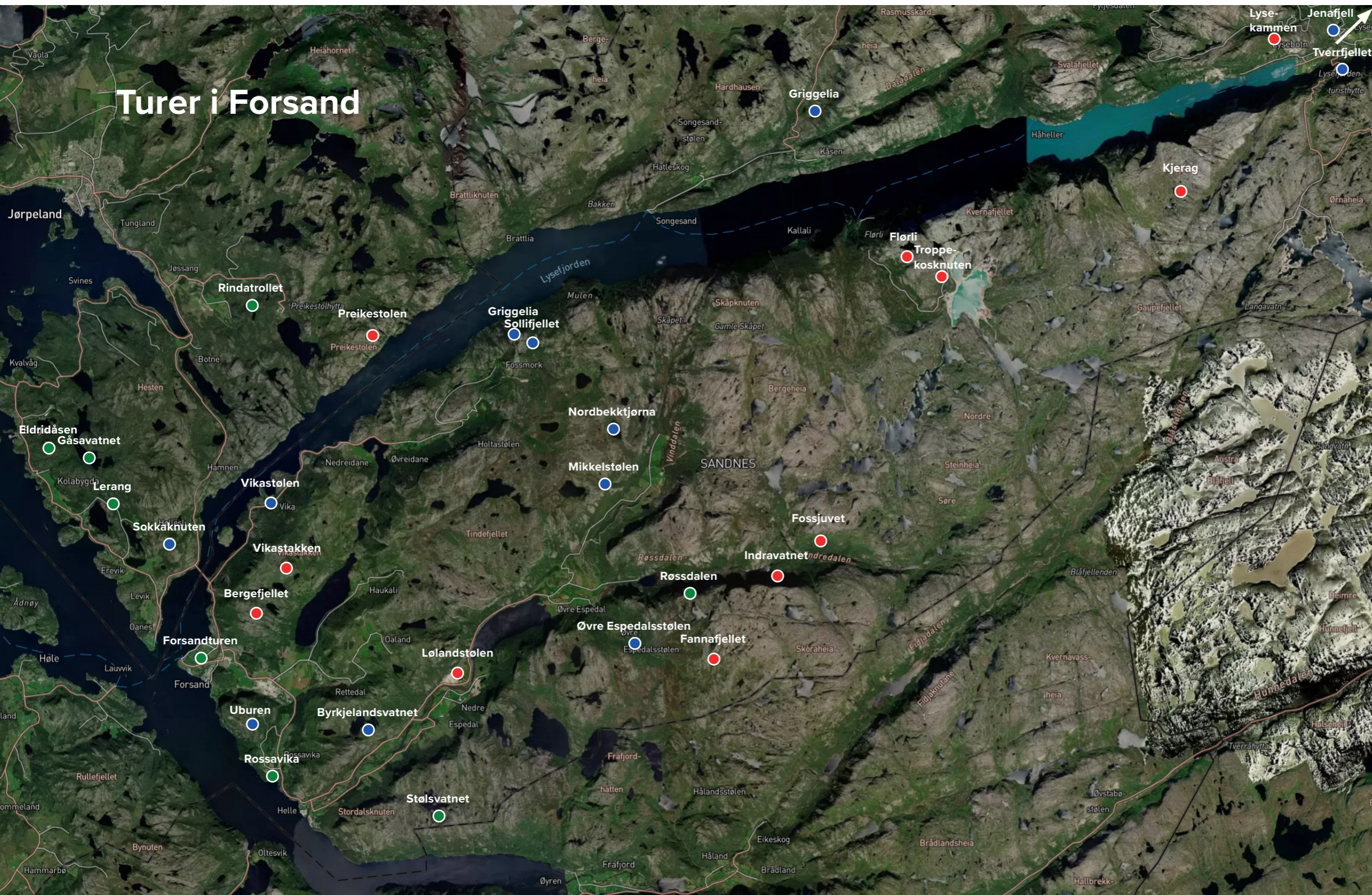
6. Kjeragbolten
Stein kilt fast 984moh.

7. Ryfylkebiblioteket avd. Tau/Superparken
Ferdigsstilt 2019: Superparken rommer på bakkeplan både bibliotek, flerbrukshall og diverse fagrom. De to øverste etasjene disponeres av elever på 5.-7. trinn samt de ansatte på Tau skole.

8. Jørpeland bibliotek/Torghuset KULTURHUS
-bibliotek
-Strand frivillighets-sentral
-kino
-dagsenter, psykologisk rådgivningstjeneste
-Idrettshall. Forsand idrettslag bruker til håndball, fotball og håndballkamper.
-idrettshall brukes til 17mai feiringer
-svømmehall
-Forsand bibliotek
-Heim kino i kjelleren
-Kafé Mulen (åpent likt med svømmehall)
-Fritidsklubb. Har også billiard, playstation og andre spill
-Solarium

9. Forsand kulturhus
-Idrettshall. Forsand idrettslag bruker til håndball, fotball og håndballkamper.
-idrettshall brukes til 17mai feiringer
-svømmehall
-Forsand bibliotek
-Heim kino i kjelleren
-Kafé Mulen (åpent likt med svømmehall)
-Fritidsklubb. Har også billiard, playstation og andre spill
-Solarium

10. Forsand fotballbane
-Kunstgressbane. Ligger også tett mot ballbinge og volleyballbane. Forsand IL har ca 240 medlemmer.
-Forsand IL har også Badminton, Voksentrinn og trim for barn mellom 2-6 år

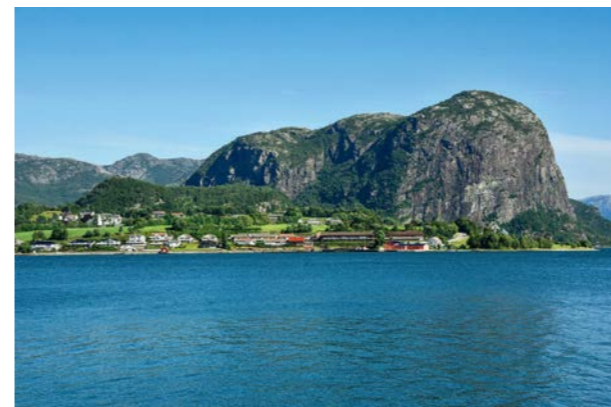
Preikestolen

Kjerag

Flørli

Uburen

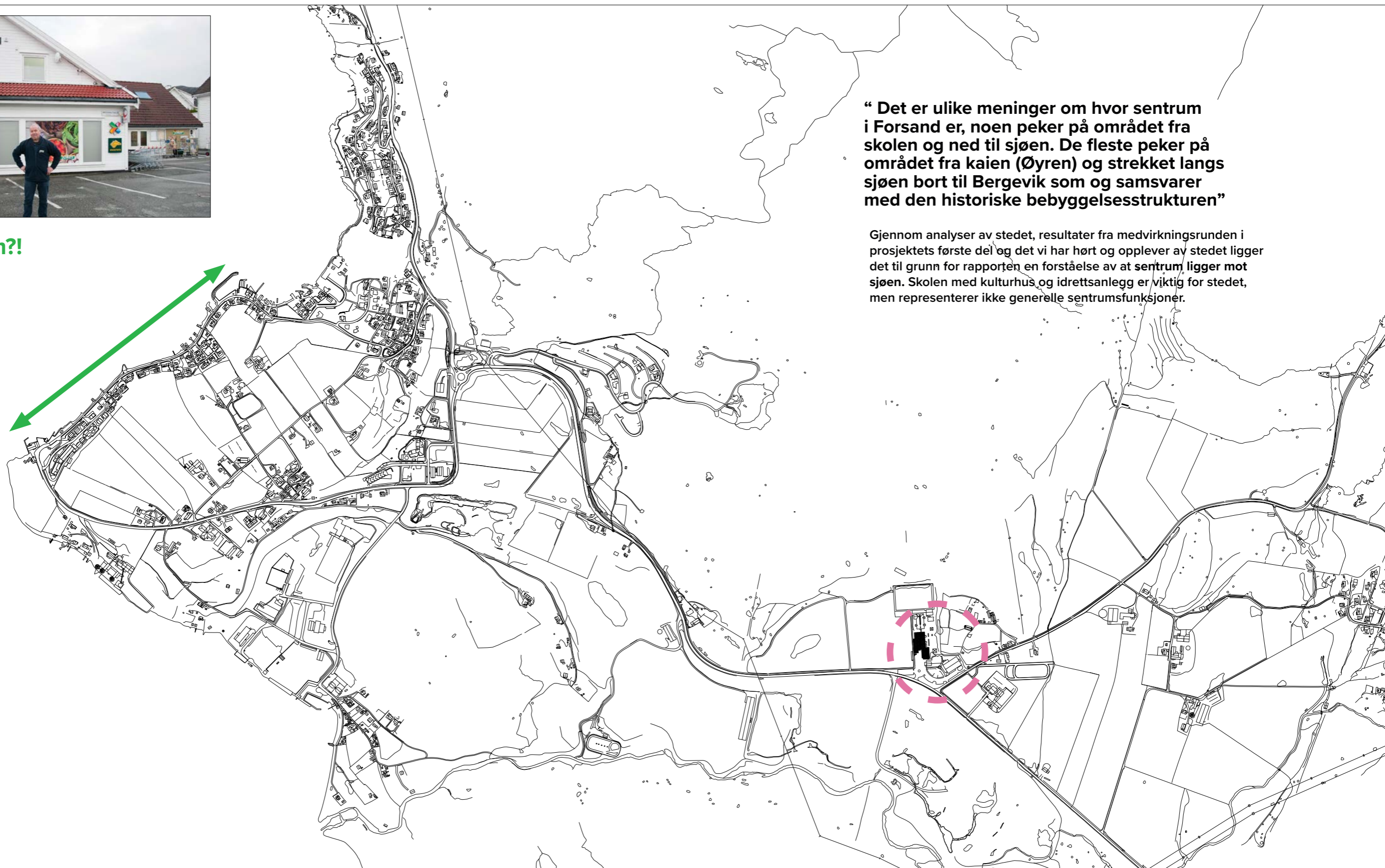

Røssdalen

Lokal analyse

Sentrum?!

“ Det er ulike meninger om hvor sentrum i Forsand er, noen peker på området fra skolen og ned til sjøen. De fleste peker på området fra kaien (Øyren) og strekket langs sjøen bort til Bergevik som og samsvarer med den historiske bebyggelsesstrukturen”

Gjennom analyser av stedet, resultater fra medvirkningsrunden i prosjektets første del og det vi har hørt og opplever av stedet ligger det til grunn for rapporten en forståelse av at sentrum ligger mot sjøen. Skolen med kulturhus og idrettsanlegg er viktig for stedet, men representerer ikke generelle sentrumsfunksjoner.

Historiske kart, Forsand

Forsand med Uburen bak

1872. Oppdelingen av innmark som vist i kart preger fortsatt det flate landskapet mot sjøen i Forsand, og er et tydelig trekk for stedet i dag. Ved å dele eiendommene inn på langs ble det tilgang til jord både ved fjell og sjø. Bebyggelse har vært lokalisert rundt gårdene mens mindre sjøhus og naust lå langs sjølinjen

1973. Sanduttak som tydelige merker i landskapet

2003. Mer bebyggelse lands sjø, sanduttak i nord erstattes med byggefelt mens uttak i øst er erstattet med dyrket mark

2013. Sanduttak i syd har flere bygninger, flere veier opp mot fjellsiden i nord

2019. Hovedferdselsåre i øst-vest retning utvides og vei omdirigeres slik at den går utenom utvidet sanduttak

Grønnstruktur i sentrum

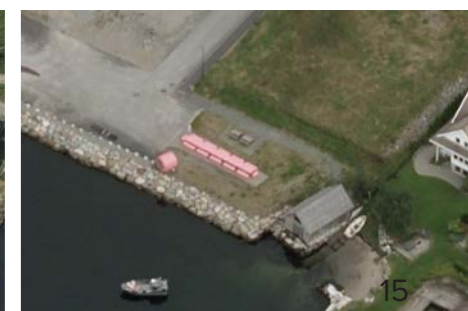
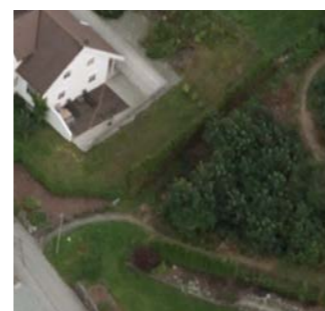
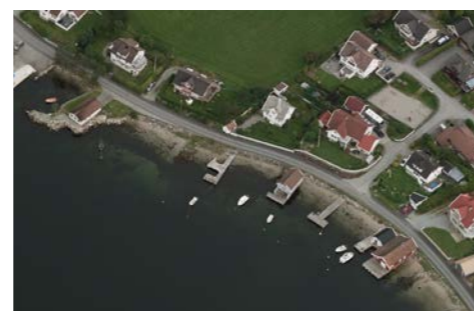
Der hvor hovedstrukturen av sentrum strekker seg fra Bergjevik i nord til området ved kaien (Øyren i sør) er det kartlagt 6 offentlige parkområder og 1 offentlig lekeplass.

Nærhet til fjorden er en stor kvalitet og de åpne områdene gir stor fleksibilitet. Samlet sett ser det likevel ut som sentrum mangler felles torg/møterom hvor folk kan møtes på tvers, samt mer programmerte byrom som innbyr til aktivitet?

Flott havnepromenade forbi Bergjevik mot boligområde.
Det er et rosa tema på offentlig sentrum?

Fra medvirkningsrapporten:

- Barn og unge trekker frem Joker og cafeen ved Bergjevik som bra
- Ønsker utvidelse av eksisterende gangsti ned til Coop/kaien (UU tilgjengelig)
- Det etterspørres nøytrale møteplasser sentralt. Få på plass et lite torg der hvor fergene kommer inn
- Behov for tilrettelegging av kai og båtplasser
- Kai for turistbåter
- Utvikle turistinformasjon/turisme lokalisert på kaien.
- Elbilladere på kaien
- Bedre regulert parkering/bobilparkering
- Ønske om skatepark

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

Kulturminner

1. Bergevik sjøhusmiljø
Grupper av bygninger som til sammen danner helhetlige kulturmiljø.

2. Bergevikveien 52

- Verneverdige bygg
- Kulturmiljø

Eiendomsgrenser etter utskiftningen er tydelige i landskapet. Steingarder både før og etter utskiftningen er viktige historiske spor, og har tidligere ledet ferdsselsveier.

Kulturmiljø Forsandlandet

Forsandlandet og Forsandryggen er viktige elementer i Forsands kulturhistorie. De forteller om områdets utvikling fra et jordbruksamfunn, med husmannsvesen og fellestun, til et mer moderne samfunn med endret landbruksstruktur og nye næringsveier. De tre matrikelgårdene Berge, Gjøysa og Forsand utgjør kjernen av det som kan kalles Forsand sentrum. De bevarte bygningene og kulturmiljøene på Forsandlandet og Forsandryggen er verdifulle kilder til kunnskap om Forsands fortid.

Kilde: [Kulturminneregisteret](#)
-oppdateres kontinuerlig

3. Lensmannshuset, Forsand, tidlig 1900
Jugendstil
IKKE VERNEVERDIG

4. Kyrkjevegen 57, ca 1870
Sveitserstil med utskjæringer på bjelkehoder, mønebord og i møne.

5. Fossandhagen 1870-1890
En idyll med godt bevarte hus. Fossandhagen var eit område folk fekk setta seg ned på som plassfolk gjennom bygselvtalar med forsandgarden, seinare på kjøpte småbruk.

LENGER SYD

1. Norsk Spennbetong AS

2. Joker Lysefjorden

3. Boligområde Kyrkjevegen

4. Forsand bedehus

Eksisterende program

- verneverdige bygg
- bolig
- butikk/handel
- helse
- industri
- gårdsdrift
- offentlig
- naust/sjøhus
- undervisning
- religiøst bygg
- idrett

7. Forsandheimen

6. Forsand sandkompani

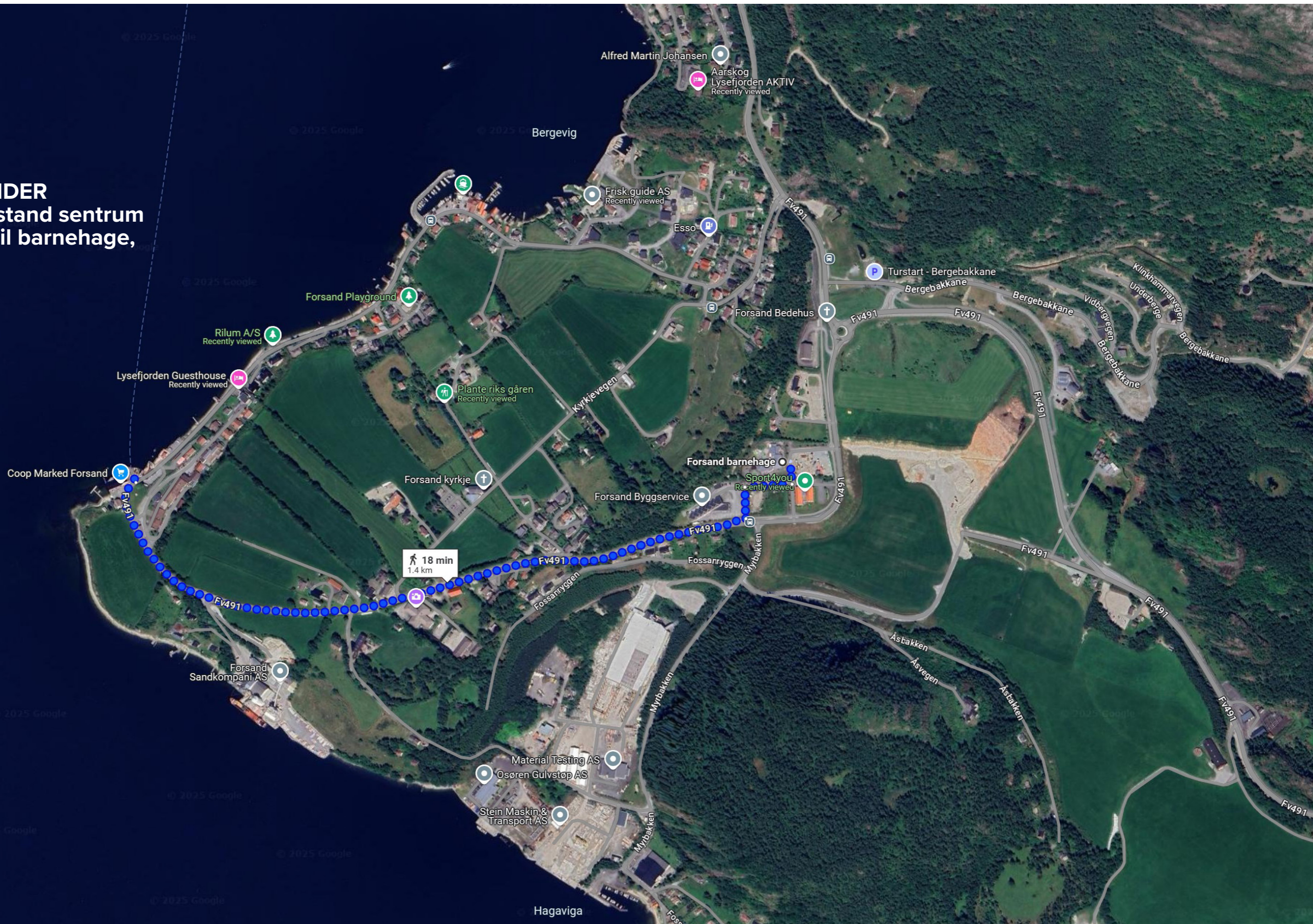

5. Forsand kommunehus

Strand

AVSTANDER

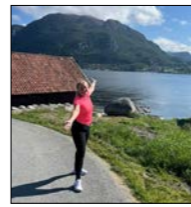
Gangavstand sentrum -fra kai til barnehage,

Eksisterende næring

Coop marked, Forsand

Frisk guide

- butikk/handel
- helse
- industri
- gårdsdrift
- offentlig
- undervisning
- idrett
- religiøst bygg

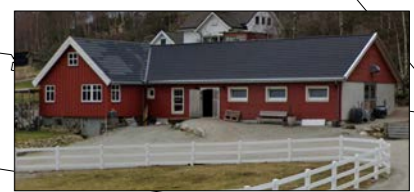
5 ulike gårder i område ved skolen

Forsand barne og ungdomsskole

Svømmehall, kulturhus, idrettsbane

Fossanmoen (overnatting/hest)

Landa park camping

Forsand sandkompani

Forsand water

sanduttak

Eksisterende turisttilbud

Fortidslandsbyen Landa

Ryfylke adventures

Forsand fergekai

- overnatting
- butikk/handel
- helse
- industri
- gårdsdrift
- offentlig
- undervisning
- idrett

Sauna (Gøysa gard)

turistinformatjon

The pink ferry dock

toaletter v/kai

Forsand turistinformatjon

FjordExpedition AS
Kano og kajakutleie

The pink ferry dock

Forsand fergekai

Forsand hurtigbåtkai

Tanken bensin

offentlig toalett

Lysefjorden guesthouse

Gøysa Gard

Bergevik Brygge

Ryfylke adventures

Joker Lysefjorden bensin

Aarskog
Lysefjorden aktiv

Esso

Forsand turistinformatjon

Forsand svømmehall

Fossanmoen
overnatting
selskapslokale
islandshestesenter

Fortidslandsbyen Landa
Avstand 3.7km fra Forsand kai,
ca 50min gange
ca 15min sykling

Naturopplevelser: Lysefjorden er kjent for sine spektakulære naturopplevelser, spesielt Preikestolen, som tiltrekker seg mange besøkende årlig. I tillegg tilbyr lokale aktører som "Explore Lysefjorden" guidede turer og eventyr i området.

<http://lysefjorden365.com/no>

Aktiviteter: Det finnes ulike aktiviteter for besøkende, som kajakkpaddling med "Nordic Paddling" og båtturer med lokale tilbydere.

Ulike aktiviteter som tilbys i Forsand.

https://www.tripadvisor.com/Attractions-g15245585-Activities-c42-Forsand_Forsand_Municipality_Rogaland_Western_Norway.html

Turistinformatjon: Forsand Turistinformatjon ligger ved kaianlegget i Forsand og er åpen fra midten av juni til august. De tilbyr informasjon om lokale turloyper og aktiviteter.

Gøysa Gård:

Tilbyr overnatting, samt sauna ved fjorden.

<https://lysefjorden.com/goysa-gard/#more>

Fossanmoen: Tilbyr overnatting, samt

guidede turer med islandshest.

https://www.tripadvisor.com/Attraction_Review-g15245585-d17598949-Reviews-Fossanmoen_Islandshestesenter-Forsand_Forsand_Municipality_Rogaland_Western_Norway.html

Landa park: Vikinglandsby, camping

(hytte, telt eller bobil), bespisning. Aktiviteter hver søndag om sommeren.

<https://www.landapark.no/en>

<https://www.fjordnorway.com/no/se-og-gjore/fortidslandsbyen-landa-park>

Overnatting - AirBnb

Det finnes også private tilbydere av overnatting i Forsand, via AirBnb,

Medvirkning Del 1: oppsummert

Det har blitt gjennomført medvirkning med ulike brukergrupper i Forsand. Innbyggerne ble invitert til 4 fremtidsverksteder i oktober 2023 der næringslivet, barn og unge, voksen og eldre, samt småbarnsforeldre deltok.

Forsandsinnbyggeren er stolt over hjemstedet sitt og fremhever naturen som en særskilt verdi og ressurs. Det er og tydelig at natur og omgivelser er knyttet til både stedets og egen identitet, og Forsand blir nevnt som "porten til Lysefjorden". Flere trekker fram at Forsand er og må fortsatt være en bygd, et pusterom med sine særtrekk der god plass og nærhet til fjorden er særlig viktige kvaliteter. Det er ulike meninger om hvor sentrum i Forsand er, noen peker på området fra skolen og ned til sjøen. De fleste peker på området fra kaien (Øyren) og strekket langs sjøen bort til Bergevik som og samsvarer med den historiske bebyggelsesstrukturen. Flere taler for en styrking av sentrum ved å samlokalisere offentlig og private tjenester, samt utvikle varierte boligtyper og få på plass et lite torg der ferjene kommer inn. Eldre må kunne nå ulike funksjoner og tilbud uten å måtte kjøre bil. Det etterspørres nøytrale møteplasser sentralt.

Det er et ønske om at flere turister bruker mer tid i Forsand. Behov for tilrettelegging av kai og båtplasser og parkering for person- og bobiler omtales som nødvendig for utvikling av turisme, og turistinformasjonen lokaliseres ved kaien.

Unge som flytter fra Forsand, ønsker å vende tilbake etter endt utdanning, men det er mangel på relevante jobbmuligheter her. For fremtidig utvikling er det viktig å tilrettelegge for næring og arbeidsplasser for begge yrkesaktive i familien. Sanduttak er en hjørnesteinsressurs for betongnæringen i Forsand og er viktig for lokalsenteret som helhet, selv om det beslaglegger store arealer og forårsaker svevestøv ved eksempelvis skolen.

Flere deltakere påpeker at muligheten til å få seg eneboliger med store tomter er ett av Forsand sine store fortrinn. Deltakerne, spesielt blant de eldre og voksne, er opptatt av variert boligbygging. De ser et behov for leiligheter i sentrum, i denne sammenhengen nevnes spesifikt eldreboliger med utsikt til sjøen.

stolt av naturen

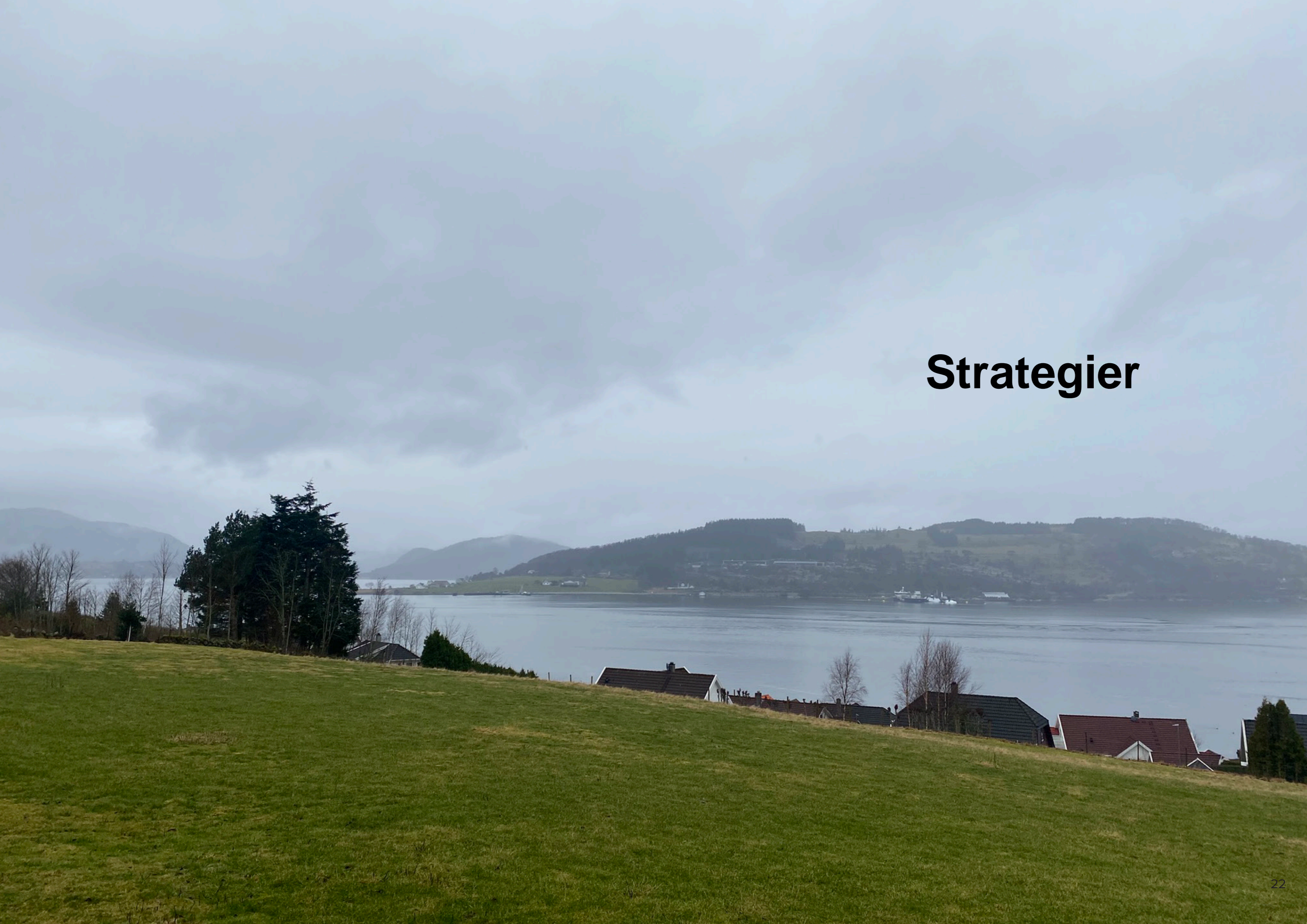

bobiler og grøntareal ved Øyren

store eneboligtomter

Strategier

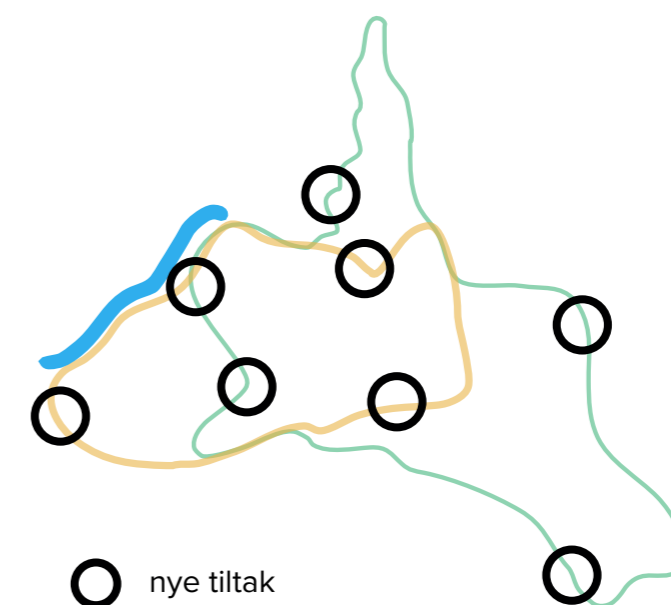
STRATEGIER

Forsand har mange kvaliteter og tilbud. Det vil være et stort potensial for utvikling ved å knytte sammen, forsterke og skape ringvirkninger. Strategiene tar utgangspunkt i dette.

Strategiene skal bidra til en stedsutvikling som gjør Forsand til et bedre sted å bo og leve. Et sted som er godt å bo i er også et sted som er godt å besøke og som er godt å drive næring i. Alle tiltak for å stimulere reiselivet skal innrettes for å gi kvaliteter til de fastboende.

Strategiene skal være oppnåelige og kunne fungere og opprettholdes over tid med et fokus på hele året.

Strategiene zoomer inn mot tre ulike grader av sentralitet: *Sjølinjen*, *Sentrums-sirkelen*, *området for Forsandturen*. En fordeling av ulike program skaper en hierarkisk struktur som gjør stedet tydeligere. Et sentrum må utvikles innenfra og utover, og betydningen av de mest sentrale delene må reflekteres i tiltak, tilbud og program som lokaliseres her.

8 STRATEGIER

1. Forsterke sjølinjen

Identitetsskapende arkitektur

Ny arkitektur med lokal forankring, fra kystmuseet i Øygarden

Handel og turisme

Ta i bruk uthus og naust til nytt formål

2. Utnytte park og grøntareal bedre

Promenade ved Vossevangen

8 STRATEGIER

3. Flere boliger

4. Ombruk

5. Forsterke ringen

6. styrke Forsandturen

7. Snarveier og stier

8. Designmanual

VURDERING AV FORSLAG TIL STRATEGIER

De åtte strategiene på forrige side ble utviklet og foreslått på bakgrunn av stedsanalysen. Strategiene ble lagt frem og diskutert på workshopen i den andre merdvirkningsrunden i Forsand. Her ble strategiene vurdert, justert og tiltak ble foreslått. Dette har samlet dannet grunnlaget for de følgende forslag til utviklingsretning og -muligheter.

Medvirkning Del 2

Det ble arrangert workshop i Forsand sjettemars for å diskutere strategier for utvikling og få frem både forslag til tiltak og prioritering av dem.

Workshopen gikk over to og en halv time, med presentasjon av rapportens første del (som over), og deretter gruppeprosesser for å få frem styrker, utfordringer og tiltak ved strategiene.

Gruppene jobbet med de enkelte strategiene i arbeidsbøker for å være sikker på at vi har fått med oss alle poengene til det videre arbeidet.

Innspillene er oppsummert på neste side, og de fleste av dem er ført videre til arbeidet med forslag til tiltak.

STRATEGIER

1 Forsterke sjølinjen

- * Definere aktivitet langs og bruken av sjølinjen.
- * Gjestebrygger m/tilhørende aktivitet
- * Bait plass for fastboende
- * Bygge opp rundt eksisterende tilbud.
- * Sjøpromonade m/utvide veien
- * Strandkafé
- * Aktivt sentrum

utklipp fra arbeidsbok

Medvirkning Del 2

Innspillene fra workshopen er oppsummert i det følgende slik de ble notert ned underveis på møtet. Innspillene er tatt videre i arbeidet, men det er gjort tilpasninger og ikke alle elementene er tatt videre til mulighetsstudien.

Forsterke sjølinjen

- skilt på bygg
- utvide i bredde med sandstrand
- restaurant, kafe, drift
- festival med boder langs strandlinjen
- sesongbasert jobber til ungdom
- transport/logistikk på plass for å trygge sjølinjen; trygt for gående å ferdes
- 10m, eks promenade og grønt
- flytte skolen nærmere sjøen, gir aktivitet og liv
- badehus, dykking, aktiviteter
- gjestebrygge m/tilhørende aktiviteter som restaurantdrift
- flytende konstruksjoner
- finnes tidligere skisser av strandpromenade

Park og grøntareal

- vise frem Esmarkmorenen, guidede turer
- lune soner ved parkområder
- lunt v/Bergevik
- glassvegger for vind
- lage mer rundt, før og etter, Bergekleiva til Bergevik: aktivitet, skilting, frukttrær
- kunne vært parkanlegg mellom butikkene ved sjølinjen
- Gjøysa skal bli mer skogshage, sti rett gjennom tun, aktiviteter og markedshage rundt
- utvikle eksisterende grøntområder, litt kjedelig i dag
- rydde opp, parsellhager, for gamle og barn
- sette opp gapahuker
- lage labyrinter med f.eks. trær
- sjakk ute
- kolonihager, finnes det bønder som er villig til å avse litt jord?

Boliger

- positiv og positiv til å ha flere boliger sentralt
- mindre hus, klyngetun, mikrohus
- må ha god utsikt, lys, luft og nærhet til sjø og andre tilbud
- for noen blir kanskje hus i Forsand for store
- ønsker 100m belte til bolig
- fellesbygg og fellesarealer til boliger
- leilighetsbygg og klyngetun
- eldre positive til relasjoner som oppstår i klyngetun
- leiligheter nær sjø, kan skape mer liv ved sentrum
- samle bolig for eldre med barnepark, kan dra nytte av hverandres selskap og hjelp

Forsterke ringen

- næringsområde først og fremst
- lekeplasser
- fabrikker har overskuddsmaterialer? Ref geopark i Stavanger. Kan brukes til å lage lekeplass.
- betongparken?
- folk i Forsand er interessert i geologi, utnytte dette, skilte, del av tur
- mangler restauranter og serveringssteder
- «Norges eneste betonglekeplass»/ Sandlekeplass
- bygge ny strandpromenade
- flere pauseplasser/rasteplasser med utsikt
- gårdsutsalg og kafé
- boder
- bondens marked 1 gang i måneden, andre bygder deltar
- bønder utvikler nettverk
- ikke mer arealkrevende næring
- pynte og forskjønne sentrum, Ålgård har Norges fineste rundkjøring
- vil at Forsand skal være kjent for noe som er fint
- badehus, finnes det bilder? Sanduttak i dag...
- fokus på kulturhistorie i sentrum!
- få frem historien til stedet, hva gjorde gamleka-rene?
- skille fortau fra vei, trær? Ikke bare asfalt? Frukttrær og bærbusker langs vei
- åpen dag på gårder

- kan sanduttak/fabrikk ha åpen dag?
- næring ha åpen dag?
- en veldig god campingplass

Snarveier

- tursti i Dalen, mulig å gå hele veien
- sti både over og langs ryggen, bak barnehage
- ivareta kulturminner langs stier med skilt
- QR-koder langs sti
- åpne opp tun
- benker og skiltbruk
- natur for alle for å oppnå inkluderende samfunn
- vei fra Gjøysa vik og Gjøysa gard blir med sentral
- «smokktre»

Ombruk

- huset Heim til coworking
- næringsbygg Bergekossen ved barnehage kan brukes til kontorfellesskap
- kommunehuset kan tas i bruk
- kinosal på kulturhuset; komme liv i denne?
- kafeteria på kulturhuset
- kommunehuset kan bli skole
- næringshuset Bergekossen til coworking og startup
- pub, badehus, sauna i naust?
- åpen hall lengre åpningstid utover lagidrett
- basseng åpen gjennom hele sesongen. Svømmehall åpen kun ved skoletid, i skoleåret

Designmanual

- viktig, viser at vi jobber sammen som en enhet
- bygge på istid og sand i en slik manual
- fortelle om bergarter
- Sogndalstrand, ved Egersund. Citta slow startet her
- positiv
- lettere å orientere seg

Strategier -forslag til tiltak

STRATEGI 1: FORSTERKE SJØLINJEN

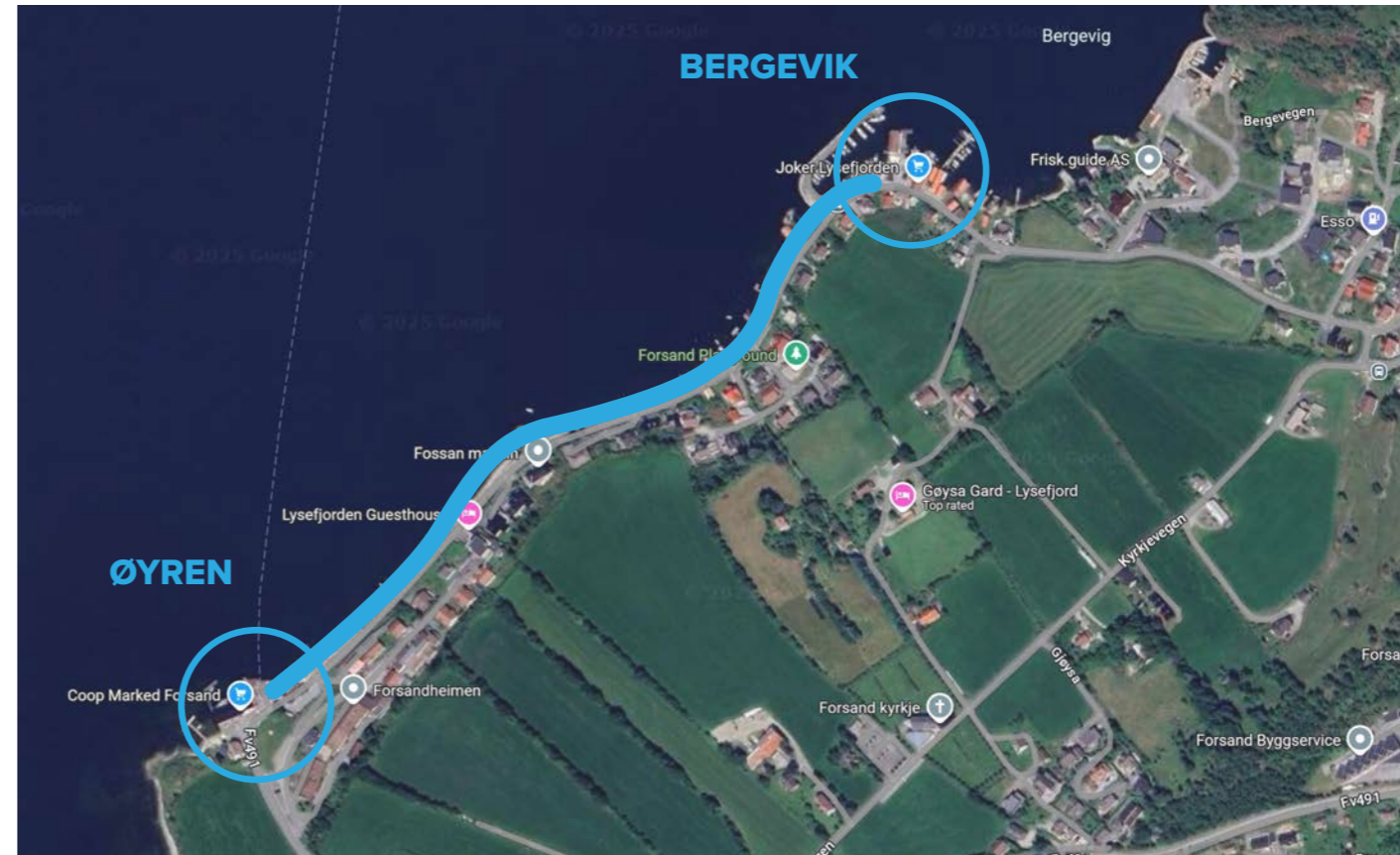
GJØRE SJØLINJEN TIL ET ATTRAKTIVT STED Å FERDES

Forsand er inngangsporten til Lysefjorden. Historisk sett var det også et ro-skifte. Sjølinjen i Forsand utgjør sentrum og er en av stedets store kvaliteter. De to butikkene i hver ende skaper naturlige målpunkter for befolkningen. Strekket mellom butikkene derimot er lite opparbeidet. Utviklingsarealet her er begrenset og tiltak må være derfor være tydelige, målrettet og treffe på behovet.

Sjølinjen i Forsand ligger med åpen og fri utsikt til omgivelsene og langs strender med klart vann. I vest ligger Øyren med ferge-terminal og Coop marked, her ankommer besøkende med bil. Her ligger også Forsandheimen eldrecenter. Lenger øst ligger Bergevik med Joker, eldre boligbebyggelse, Bergevik brygge og verneverdig naustmiljø.

Mellom disse punktene er asfaltert bilvei mot vannet. Mot veien ligger for det meste nyere eneboliger med skrånede hager ned mot veien. Strandlinjen er vakker men bilveien gjør at de gående ikke alltid opplever at det er trygt å ferdes her. Asfalt og den overliggende eneboligbebyggelsen gir et monotont forløp med lite verdi utover det som ligger i utsikt mot sjø og fjell. Strekket tar ca, ti minutter å gå, men kan virke lengre.

Man opplever også at kaiområdet ved Øyren mangler struktur og er lite intimt sammenlignet med Bergevik. Øyren grenser i syd mot et vernet naustmiljø som gir særpreg, men fremstår likevel som et sted i Forsand som ikke har nådd sitt fulle potensial.

Øyren

Øyren

gatesnittet: eneboligtomt mot vei ved sjø

strandlinje med sjøhus

STRATEGI 1: FORSTERKE SJØLINJEN

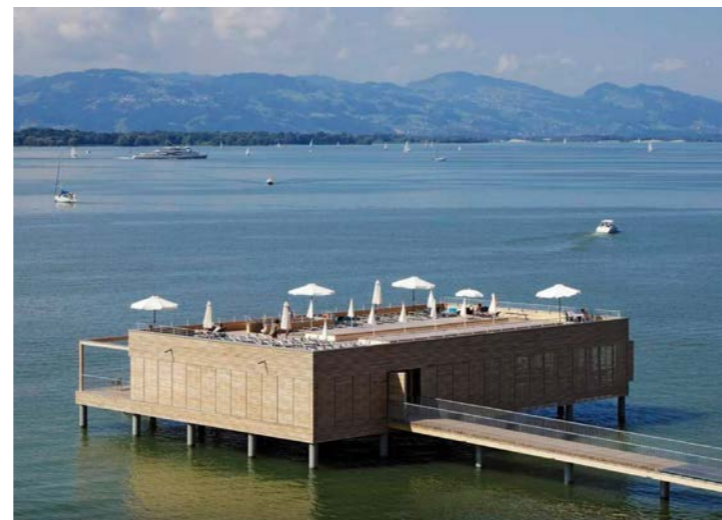

FOR Å GJØRE SJØLINJEN TIL ET ATTRAKTIVT STED Å FERDES FORESLÅS DET TO HOVEDGREP:

1a) punktvis program langs havnepromenaden

• ta i bruk uthus/naust

• mulig aktivisering av sjølinjen; badehus

1b) forsterke Øyren som ankomst- og værested

skape aktivitet og et godt bosted ved en av Forsands hovedadkomster.
Gi mer særpreg og identitet. referanse Bakstehuset på Ask.

referanse, Nystuveien 35.
Boliger med tilpasning i eksisterende bomiljø
3rw arkitekter

Konkrete tiltak som ble foreslått på workshop:

- badehus, dykking, aktiviteter, sauna
- gjestebrygge m/tilhørende aktiviteter som restaurantdrift
- restaurant, kafe, drift
- flytende konstruksjoner
- leiligheter nær sjø, kan skape mer liv ved sentrum (også bolig)
- kunne vært parkanlegg mellom butikkene ved sjølinjen (også park)
- utvide i bredde med sandstrand
- festival med boder langs strandlinjen
- transport/logistikk på plass for å trygge sjølinjen; trygt for gående å ferdes
- bygge ny strandpromenade
- 10 m, eks promenade og grønt – ønske om bredt tverrsnit, kan kanskje heller jobbes med dekker, humper, el.
- pynte og forskjønne
- pub, badehus, sauna i naust? (også ombruk)

Gevinster:

- området blir et attraktivt sted å ferdes for beboere og besøkende
- flere gående og mer liv i sentrum
- økt fysisk aktivitet
- arbeidsplasser
- leiligheter nær sjø kan skape mer liv i sentrum

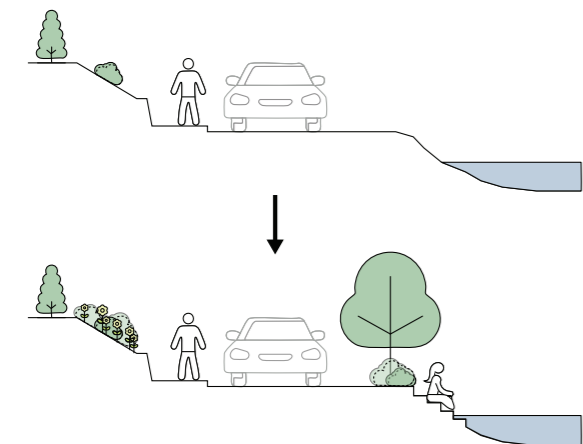
STRATEGI 1: FORSTERKE SJØLINJEN

Hovedgrep for å gjøre sjølinjen til et attraktivt sted å ferdes:

1a) Punktvis program langs promenaden

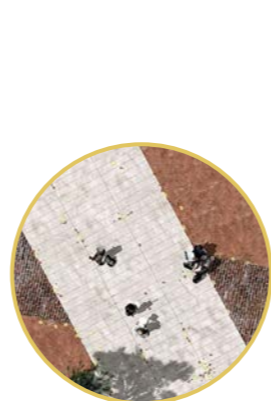
Eksemplene viser forslag til nye kvaliteter langs sjølinjen. Sammen med de kvalitetene som allerede er til stede i landskapet og i det eksisterende naustmiljøet kan de gi sonen mellom Øyren og Bergevik økt verdi. I alle tiltak skal universell utforming hensyntas der hvor landskapet tillater det.

 nye tiltak

1. GATESNITTET

En strategi for å forbedre fotgjenger-opplevelsen mellom Bergevik og Øyren kan være å beholde dagens tverrsnitt men samtidig benytte de lommene man har til å beplante, skjerme og tilgjengeliggjøre tilkomsten til sjø. Dette vil være en mindre investering men likevel et tiltak som kan ha stor effekt på trivsel.

2. bearbeide dekker på tvers -langs hele sjølinjen. Bidrar til å bryte opp det asfalterte dekket, skape variasjon i opplevelsen for de gående og markere punkter som stier og ganglinjer til sjø

8. nye boformer i Øyren og Bergevik bidrar til liv langs sjølinjen

8.

eksempel universell adkomst

4. introdusere nytt program ved eksisterende piler/slepp langs sjølinjen. eksempel eksisterende.

4. referansen viser et badehus i Haugesund. En annen mulighet for bruk kan være et sted hvor barn fra skole og barnehage kommer som del av undervisning i naturen eller som et sted å nyte matpakken i le for vær og vind.

5. halvøy har potensiale for utvidet bruk

5. eksempel bruk av halvøy: leirplass og sitteområde

6. eksempler på sitteplasser langs sjølinjen

eksisterende sjøhusmiljø er en viktig del av sjølinjen

3. forsterke Øyren som værested (eget hovedgrep)

6. eksempler på sitteplasser langs sjølinjen

7. eksempel eksisterende naust som kunne vært brukt til annet formål

7. nytt program (langs hele sjølinjen): Naust som ikke brukes i dag kan få nytt liv som for eksempel bokutsalg, iskrembar eller som del av bondens marked.

STRATEGI 1: FORSTERKE SJØLINJEN

Hovedgrep for å gjøre sjølinjen til et attraktivt sted å ferdes: 1b) Øyren som ankomst- og værested

“Livet på kaien”
-referanser for tiltak som kan innføres for å styrke Øyren og skape et mer levende sted for innbyggere og besøkende

● nye tiltak

5. Skilting og oversikt over Forsand er viktig for at de ulike attraksjonene skal fremheves og for at besøkende skal forstå verdien av stedet som en sekvens av serververdigheter.

6. Viktige funksjoner som finnes ved Øyren i dag og som blir del av en ny helhet

TURISTINFORMASJON

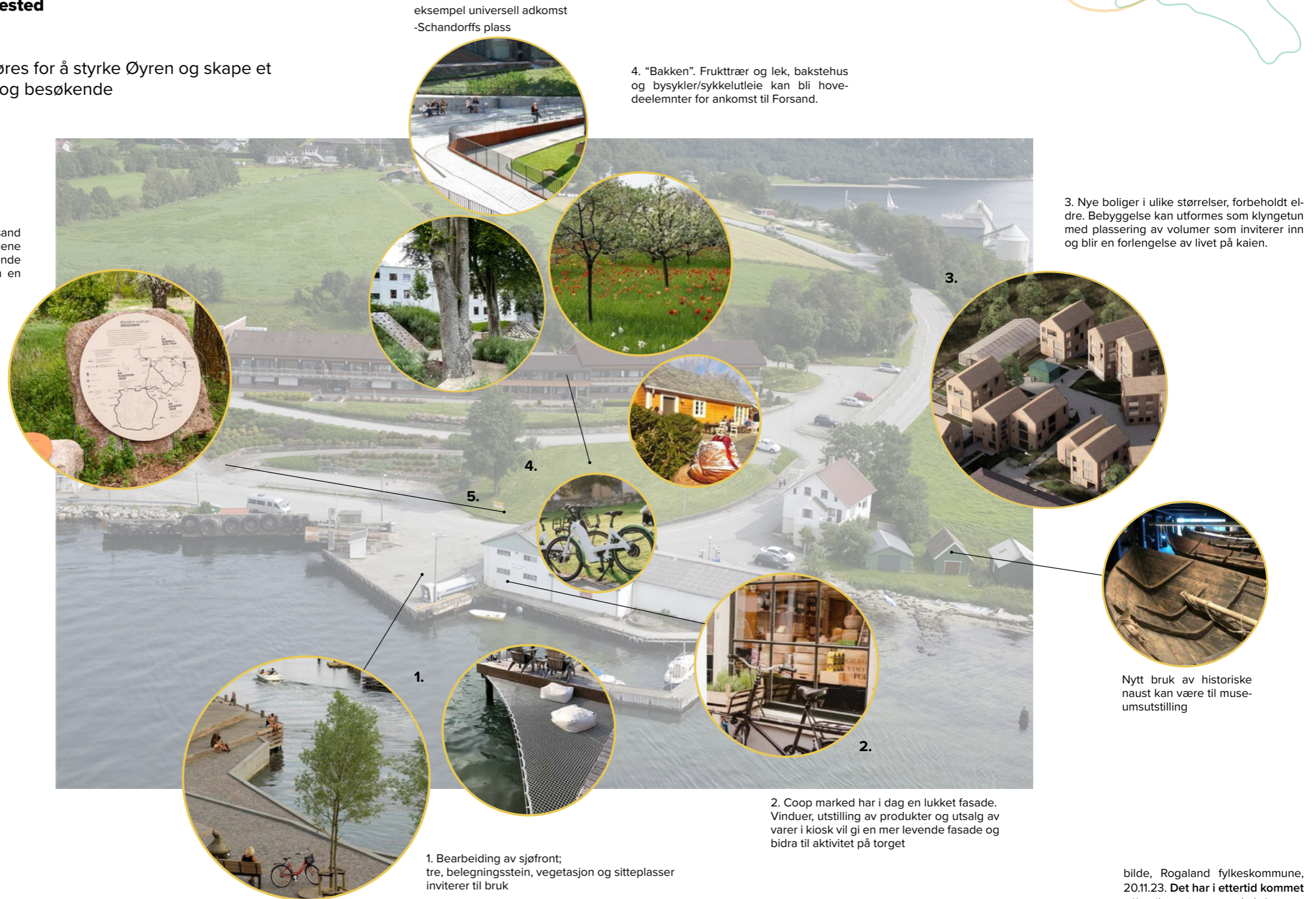
OFFENTLIG TOALETT

FERGE OG HURTIGBÅT

KAJAKKUTLEIE

eksempel universell adkomst
-Schandorffs plass

4. “Bakken”. Fruktrær og lek, bakstehus og bysykler/sykkeltutleie kan bli hovedelementer for ankomst til Forsand.

3. Nye boliger i ulike størrelser, forbeholdt eldre. Bebyggelse kan utformes som klyngetun med plassering av volumer som inviterer inn og blir en forlengelse av livet på kaien.

2. Coop marked har i dag en lukket fasade. Vinduer, utstilling av produkter og utsalg av varer i kiosk vil gi en mer levende fasade og bidra til aktivitet på torget

1. Bearbeiding av sjøfront; tre, belegningsstein, vegetasjon og sitteplasser inviterer til bruk

Nytt bruk av historiske naust kan være til museumsutstilling

bilde, Rogaland fylkeskommune, 20.11.23. Det har i ettertid kommet offentlig toalett og turistinformasjon som vist i bilder punkt 6.

STRATEGI 2: PARK OG GRØNTAREAL

STRATEGI 2: PARK OG GRØNTAREAL

UTNYTTE PARK OG GRØNTAREALER BEDRE

Forsand er en grønn bygd. Mye er jordbruksland som må vernes, men i sentrum er det grøntområder med fellesfunksjoner. Parkareal i sentrum kan by på rekreasjonsmuligheter, møteplasser og aktivitetsområder for befolkningen. Flere folk ute gir mer liv noe som i seg selv er med på å gjøre sentrum attraktivt. Parker gir også naturlige stoppesteder for besøkende, forlenger oppholdstid og bidrar til et positivt stedsinntrykk. For å oppnå disse gevinstene må grøntområdene utvikles til oppholdsarealer med ulike soner og bruksmuligheter.

Forsand ligger fint til med flere parker i sentrum, langs med sjølinjen. Flere av disse parkene er idag åpne soner eller det er plassert benker og bord på enkelte plasser.

Grøntområdene fremstår likevel underutnyttet og de kunne med fordel vært programmert i større grad, både for å stimulere til aktivitet og for å bli gode møteplasser på tvers av alder.

En revitalisering av møteplasser i forbindelse med parkområdene, vil kunne bidra til økt trivsel og stolthet for omgivelsene.

Det trekkes frem av lokalbefolkningen at parkene i sentrum oppleves forblåste og at sterk vind er en årsak til at det ofte ikke er så trivsel å oppholde seg der. Lokalklimatiske forutsetninger som sol, sikt og vindskjerming gjennom legger eller beplantning vil naturlig inngå i konseptutvikling og programmering av uteområdene.

Strategien kan med fordel ta for seg ett eller to utvalgte områder, hvor det legges til rette for en god og samlende folke-park på tvers av alder.

FORSANDPARKEN

Ideen om å skape noe som er særegent for Forsand kom opp gjennom workshopen. Kan man bruke overskuddsmaterialer fra næringsvirksomheter eller etablere en helt ny betongpark for lek?

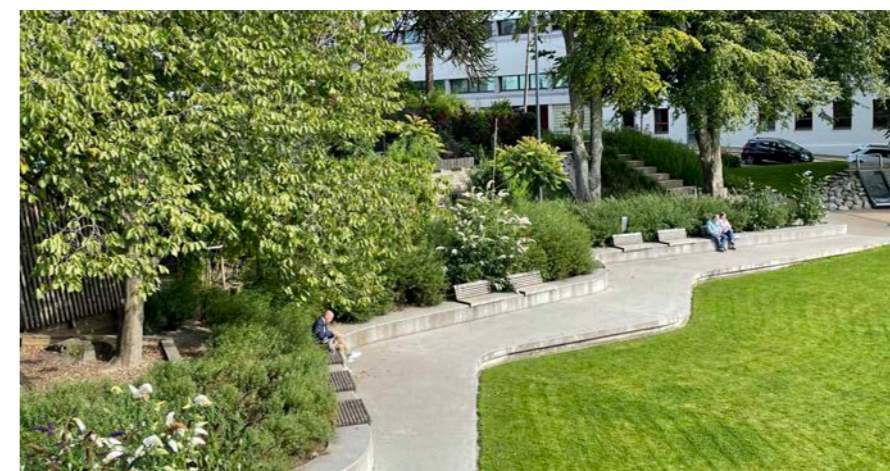
Dette kan være identitetsskapanede og engasjerende prosesser for å utvikle nye lek- og oppholdsplasser for Forsandbeboerne.

Konkrete tiltak som ble foreslått på workshopen:

- Lune soner i/ved parkområder
- Glassvegger/hekker for vind
- Bruke frukttrær, hagebær
- Kunne vært parkanlegg mellom butikkene ved sjølinjen (også i strandlinjen)
- Utvikle eksisterende grøntområder, litt kjedelig i dag
- Kolonihager, finnes det bønder som er villig til å avse litt jord?
- Rydde opp, små parselhager, for gamle hjem og barn
- Sette opp gapahuker
- Lage labyrinter med f.eks. trær
- Sjakk ute
- Fabrikker har overskuddsmaterialer? Ref geopark i Stavanger. Kan brukes til å lage lekeplass.
- Betongparken?
- Pynte og forskjønne

Gevinster:

- Tilrettelegge for å møtes på tvers av alder
- Sikre liv i sentrum
- Unngå tomme plasser
- Skape plasser hvor beboere og besøkende kan nyte sol og utsikt i lune omgivelser
- Bygge stolthet og identitet - Noe turister vil huske og ønske å besøke

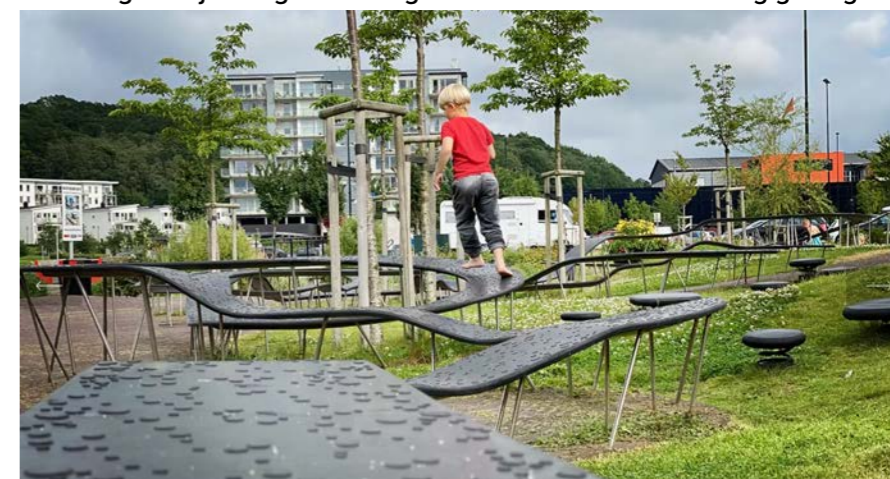

Sitteplasser i le for vind - samle lek og opphold

Strategisk skjerming for vær og vind

Vise frem stein og geologi

“Løpebenk” som innbyr til variert bruk

Lekne elementer i betong

STRATEGI 2: PARK OG GRØNTAREAL

PYNTE OG FORSKJØNNE

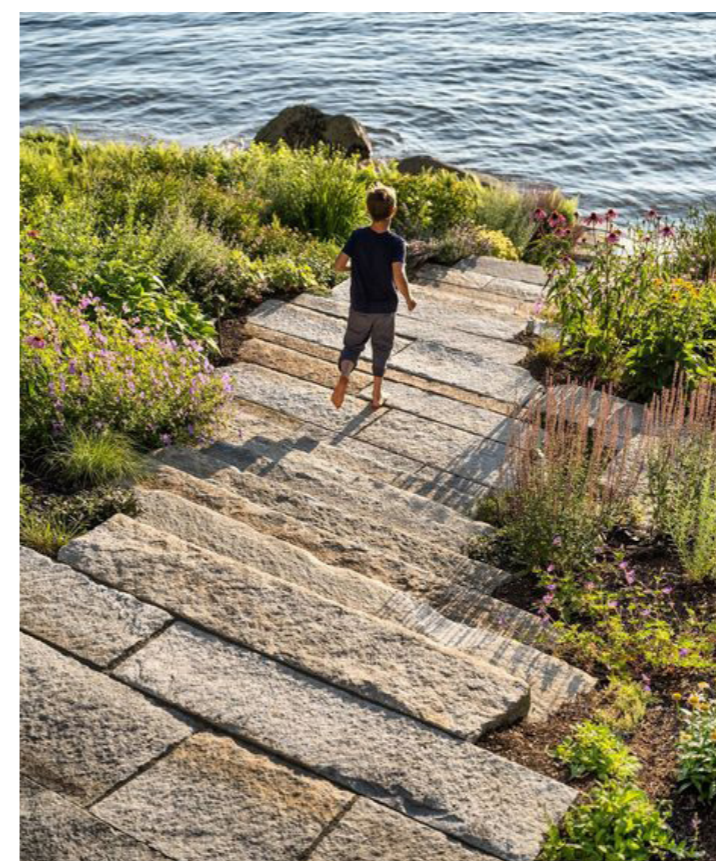
Lokalbefolkningen trekker frem at det kunne vært parkanlegg mellom butikkene ved sjølinjen (også i strandlinjen). Ønsket om å pynte og forskjønne, eksempelvis gjennom bruk av frukttrær og bærbusker trekkes frem som virkemidler.

Det vil være en god strategi å utvikle strekket langs sjølinjen. Her kan man eksempelvis se på en punktvis opparbeiding som knytter sammen nye snarveier, nybruk av eksisterende bebyggelse og utvalgte steder hvor man kan komme seg helt ned til vannflaten.

En punktvis opparbeiding kan ta for seg soner med nytt dekke som prioriterer opphold for myke trafikanter. Vegetasjon i kantsoner langs vei og nye trær for å skape lunere oppholdsoner vil være naturlige virkemidler.

Hager like ved gangvei har mye å si for forbipasserendes opplevelse

Legge tilrette for punktvis tilkomst til sjøen

Bearbeide dekker og materialer der hvor mange fotgjengere møtes

STRATEGI 2: PARK OG GRØNTAREAL

FORSLAG TIL NYE PARKER

Kartet peker på utvalgte store, sammenhengende og offentlige grøntområder. Disse utpeker seg som potensielle områder hvor det er stort rom for å aktivisere og programmere slik at de utnyttes bedre enn idag. Dette kan gjøres på mange måter, med hensyn til programmering og lokalklimatiske forhold som vind, sol, utsikt etc. Eksempelet Øyren er konkretisert i en egen studie i rapporten.

1. Øyren

Øyren er velkomstpunktet for tilreisende til Forsand som kommer sjøveien. Her ligger turistinformasjon og kajakkutleie, samt at området er et naturlig oppholdssted mens man venter på videre transport. Her er det gode muligheter for å skape et torg som henvender seg mot sjøen, men også en god "by-park", som knytter seg på over veien. Vindskjerming vil være et viktig grep, eksempelvis i form av beplantning for å skape lune soner. Nivåforskjeller kan bearbejdes som et positivt element, som skaper spennende lekemuligheter. Området kan også aktiviseres i form av torg boder ved fargekaien og kolonihager/parsellhager i forbindelse med parken.

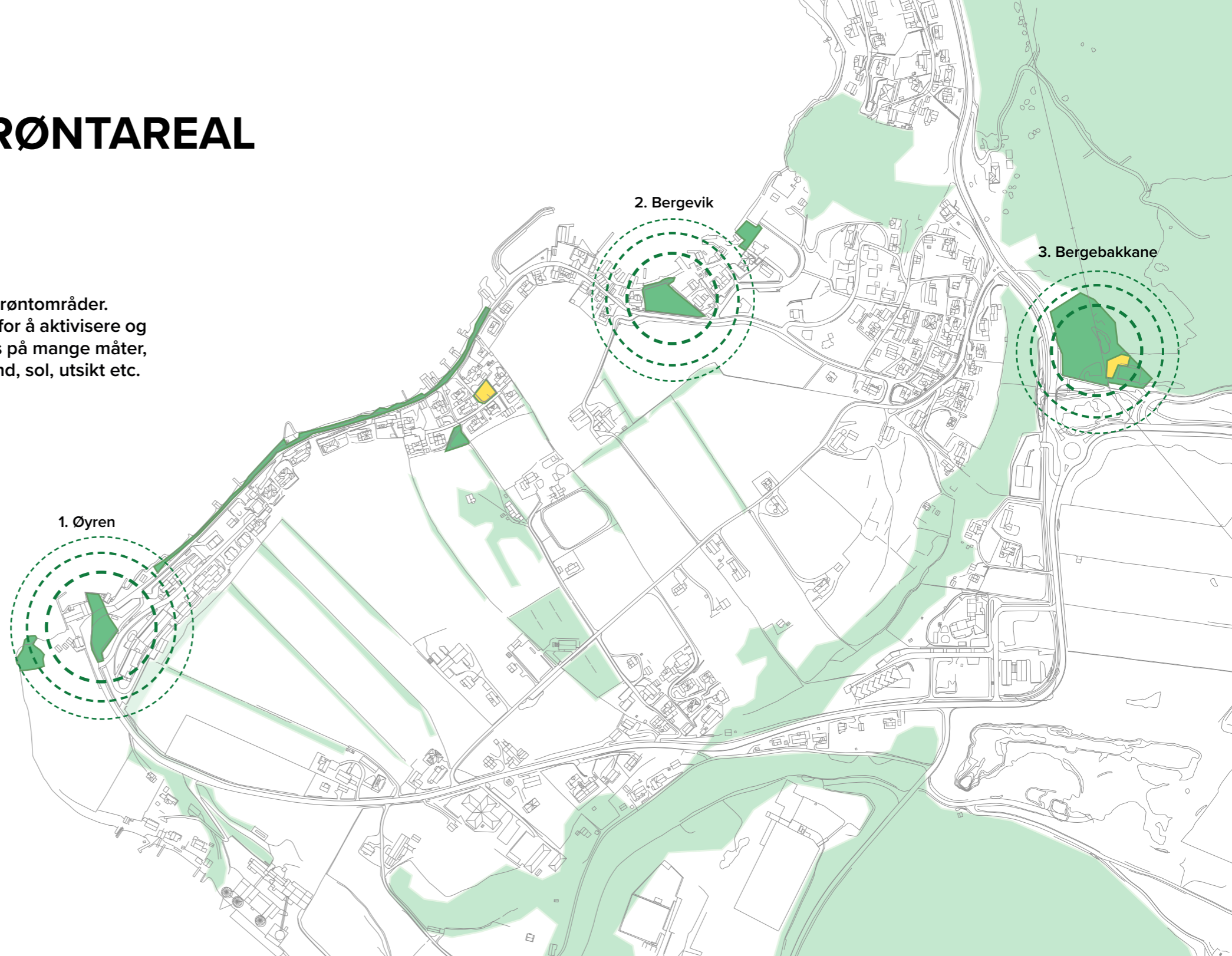
2. Bergevik

Bergevik beskrives idag som en lun og trivelig plass hvor lokalbefolkningen liker å samles. Potensialet for å skape en samlende park, som kan innby til varierte aktiviteter på tvers av alder er derfor naturlig tilstede. Området som pekes på her er oppgitt som en eksisterende offentlig park, men utnyttelsen av området er underutnyttet. Beplantning, møblering og ulike dekker, sammen med bruk av nivåforskjeller og lokalklimatiske forhold kan bearbejdes for å skape en samlende park.

3. Bergebakkane

Ved Bergebakkane er det idag en ballbane og lekeplass. I medvirkningsrapporten har gruppen "småbarnsforeldre" pekt på området som et potensielt sted å anlegge ny skatepark. En slik aktivisering kan bygge oppunder forslaget med å bruke lokale materialer og næringsvirksomheter i form av sand og betong. Området er også startpunktet for tur til Bergefjellet. Området må programmeres for flere aldre og kjønn, men ideen om en ny Forsandpark kan ha et stort potensiale eksempelvis i dette området.

STRATEGI 3: Flere boliger og nye boligtypologier

- eneboligfelt, Kyrkjevegen i Forsand

STRATEGI 3: FLERE BOLIGER

- nye boligtypologier

STRATEGIER: BOLIGER FOR ALLE

Strategien har som mål å bidra til et mer differensiert boligtilbud i Forsand. Forsand er et attraktivt sted å bo spesielt for barnefamilier eller de som trenger større plass. Her får man romslige eneboliger med hage til en overkommelig pris. Det er ønskelig med mer tilflytting til Forsand samtidig som det er ønskelig at man blir boende her gjennom et helt livsforløp. Mindre, tettere og enklere boformer vil supplere det eksisterende boligtilbudet. Et differensiert boligtilbud åpner for en mer differensiert befolkning. Tilbud av leiligheter vil gi eldre en anledning til å bo lengre hjemme, og ikke minst å bo lengre i Forsand. Mindre boliger med mer delefunksjoner og mer sosiale boformer kan videre appellere til potensielle tilflyttere både som en innstegsbolig og som et generelt alternativ. Det overordnede målet er å øke befolkningen og åpne for en bredere befolknings sammensetning, noe som bidrar til både arbeidskraft, nye impulser og sterkere sosiale bånd.

Da er det viktig å se på alternative boformer med boliger i ulike størrelser tilpasset alle aldre. Følgende strategi viser forslag til prinsipper for å få flere boliger for alle:

- Det bør utarbeides en formingsveileder som setter tydelige krav til arkitektur og størrelser på nye bygg. Nedslagsfelt for disse bestemmelsene må fastsettes. I denne veilederen skal det særlig tas hensyn til hvordan stedets utvikling, struktur- og kulturlandskap har endret seg over tid. Her vises det til Sandes kommunes [Kulturminneregisteret](#)
- Boliger innenfor 15 min gangavstand til sentrumsfunksjoner som butikk og transport tiltenkes eldre og skal bygges som mindre enheter.
- For boligutvikling på landbruksareal bør nybygg skje innenfor eksisterende gårdstun og tilpasses omkringliggende bomiljø.
- For nye boliger på større tomter i ytre del av sentrumsområde kan større volumer tillates. Her skal leiligheter prioriteres.

Konkrete tiltak som ble foreslått på workshopen:

- flere boliger sentralt
- mindre hus, klyngetun, mikrohus
- boliger må ha god utsikt, lys, luft og nærhet til sjø og andre tilbud
- for noen blir kanskje husene i Forsand for store
- ønsker boliger i 100 m belte mot sjø
- fellesbygg og fellesarealer til boliger
- leilighetsbygg og klyngetun
- eldre positive til relasjoner som oppstår i klyngetun
- leiligheter nær sjø, kan skape mer liv ved sentrum (også i sjølinjen)
- samle bolig for eldre med barnepark, kan dra nytte av hverandres selskap og hjelp

Gevinster:

- innbyggere blir boende lengre, unngår fraflytting
- bedre sosial miks
- eldre kan bo lengre hjemme og klarer seg selv uten hjemmehjelp
- eldre kan gå til butikk og andre sentrumsfunksjoner og er dermed også mer fysisk aktiv
- klyngetun med fellesfunksjoner kan være en sosial arena som potensielt forebygger enshomhet

Bofellesskap Lange Eng, Dorte Mandrup, rekkehus og delefunksjoner

STRATEGI 3: FLERE BOLIGER

- nye boligtypologier

Nye boliger innenfor 15 minutters gangavstand til sentrumsfunksjoner som transport og butikk bør bygges med leiligheter og tiltenkes eldre.

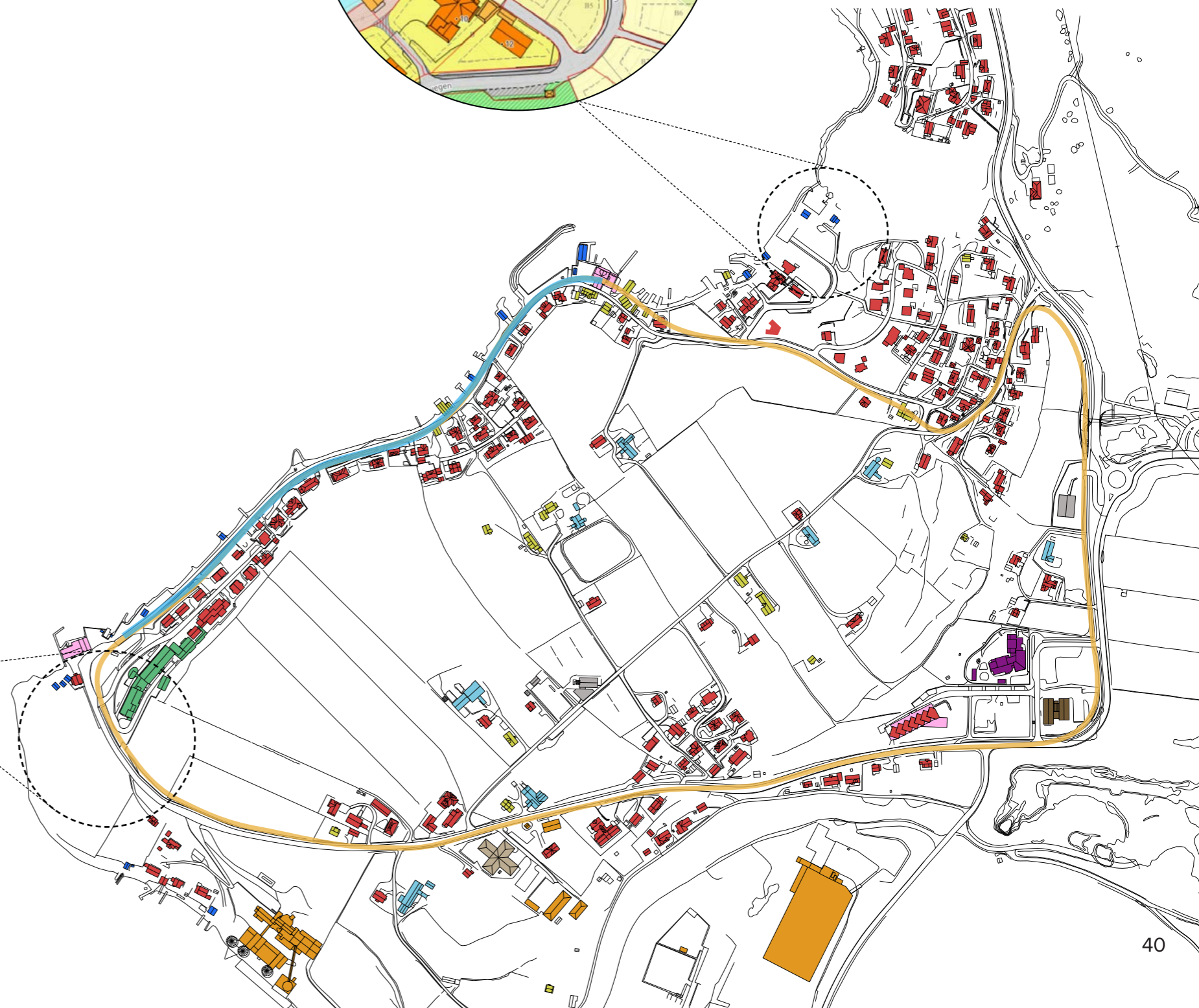
- Følgende eksempler viser tomter som kan være egnet til dette formålet. Nr 1 ved Øyren og nr 2 ved Bergevik (B1, B2, B4, B5). Det foreslås bygg som har størrelser tilpasset omgivelsene men som består av mindre enheter og leiligheter. Disse kan utformes som klyngetun og ha fellesfunksjoner med sentral plassering. Noen bygg kan være små enkeltboliger mens andre har flere inndelinger innenfor samme enhet. Tomt nr 1 ved Øyren, i dag regulert til hotel, vil være særlig godt egnet for eldre med nærhet til Forsandheimen med lege, ferge og butikk.

1. Øyren

2. Bergevik

STRATEGI 3: FLERE BOLIGER

- nye boligtypologier

ØYREN

• Tomten ved Øyren er stor og tilsier at det er mulig å bygge større enheter som er tilpasset eksisterende omgivelser. Prosjektet, Montana fjell landsby, er et eksempel på et prosjekt med mellomstore enheter som er tilpasset området strøkskarakter. Byggene er også plassert rundt ulike tun og har felles delefunksjoner som drivhus, kafé og sykkelverksted. Volumene er av størrelser som egner seg for ulike antall enheter hvorav de minste er enkeltboliger og de største har opp til 4 leiligheter i ulike størrelser.

I dag er tomtene ved Øyren avsatt til hotel men et boligformål vil gi stedet aktivitet større deler av året. Man kunne også tenke seg at deler av boligene kunne vært avsatt til utleie til turister eller sesongarbeidere. Det ville også vært en styrke om eksisterende bolig på nabotomt ble integrert i nytt prosjekt, for eksempel til type fellesfunksjon eller bolig. På Montana ble dagens Trafobygg foreslått som gjenbrukt som både bolig, kafé og verksted. Dette gir særpreg og identitet.

eksisterende bolig nabotomt

Trafobygg omformet til bolig, verksted, kafé

Volumer med opp til 4 leiligheter tilpasset strøkskarakter

Felles drivhus

private enheter

felleslokale

BERGEVIK

• Tomten vil egne seg godt for kombinasjon av mindre og mellomstore volumer rundt ett tun på tvers av veien. Beliggenheten er tett opp til eksisterende småhusbebyggelse og tilpassing er viktig. Prosjektet Balancen, av arkitektkontoret Vandkunsten, er et fint eksempel på seniorboliger i form av små enheter. Her har alle beboere et eget lite hus som gir privatliv i kombinasjon med at man kan oppsøke det sosiale gjennom tilrettelagte delefunksjoner.

STRATEGI 3: FLERE BOLIGER

- nye boligtypologier

For boligutvikling på landbruksareal bør nybygging skje innenfor eksisterende gårdstun, tilpasses omkringliggende bomiljø og bestå av mindre enheter.

- Diagrammet viser forslag til prinsipp for plassering av ny bebygelse. Ved utvidelse av gårdseiendommer til bruk for bolig eller overnatting skal formingsveileder sette tydelige krav. Dette gjelder spesielt innenfor kulturmiljø (markert i kart). Gamle klyngetun vil være en god referanse for størrelser og plassering av bygg og gjenbruk av eksisterende bygg skal prioriteres. Forsands historie gjennom arkitektur og kulturlandskap skal bevares og fremheves.

klyngetun Havrå, Osterøy

Åmot gård, overnatting i historiske omgivelser. Godt eksempel på gammelt med nye elementer tilpasset nytt bruk.

For Gøysa kan man i kommuneplanen legge tunet til LNF-spredd næring, og supplere med en bestemmelse om utvikling til besøksnæring med krav til å tilpasse til det omkringliggende kulturlandskapet og bygge i tråd med lokal byggeskikk.

STRATEGI 3: FLERE BOLIGER

- nye boligtypologier

For nye boliger på større tomter i ytre del av sentrumsområde/ringen kan større volumer tillates. Her skal leiligheter prioriteres.

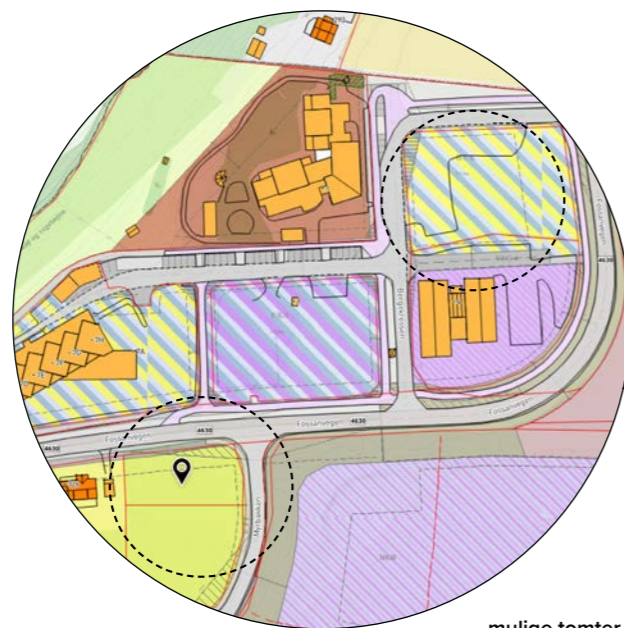
- For å svare opp et behov for større variasjon innenfor boliger foreslås det å plassere mer bolig langs "ringen" hvor større tomter er tilgjengelig. Dette vil være utenfor Forsands kulturmiljø (markert i kart) og vil være et egnet område for å utvide sentrum. En fortetting av ringen anbefales å utvikles parallelt med annet program for å gjøre den hyggeligere og for å gi den en variert sekvens av aktiviteter.

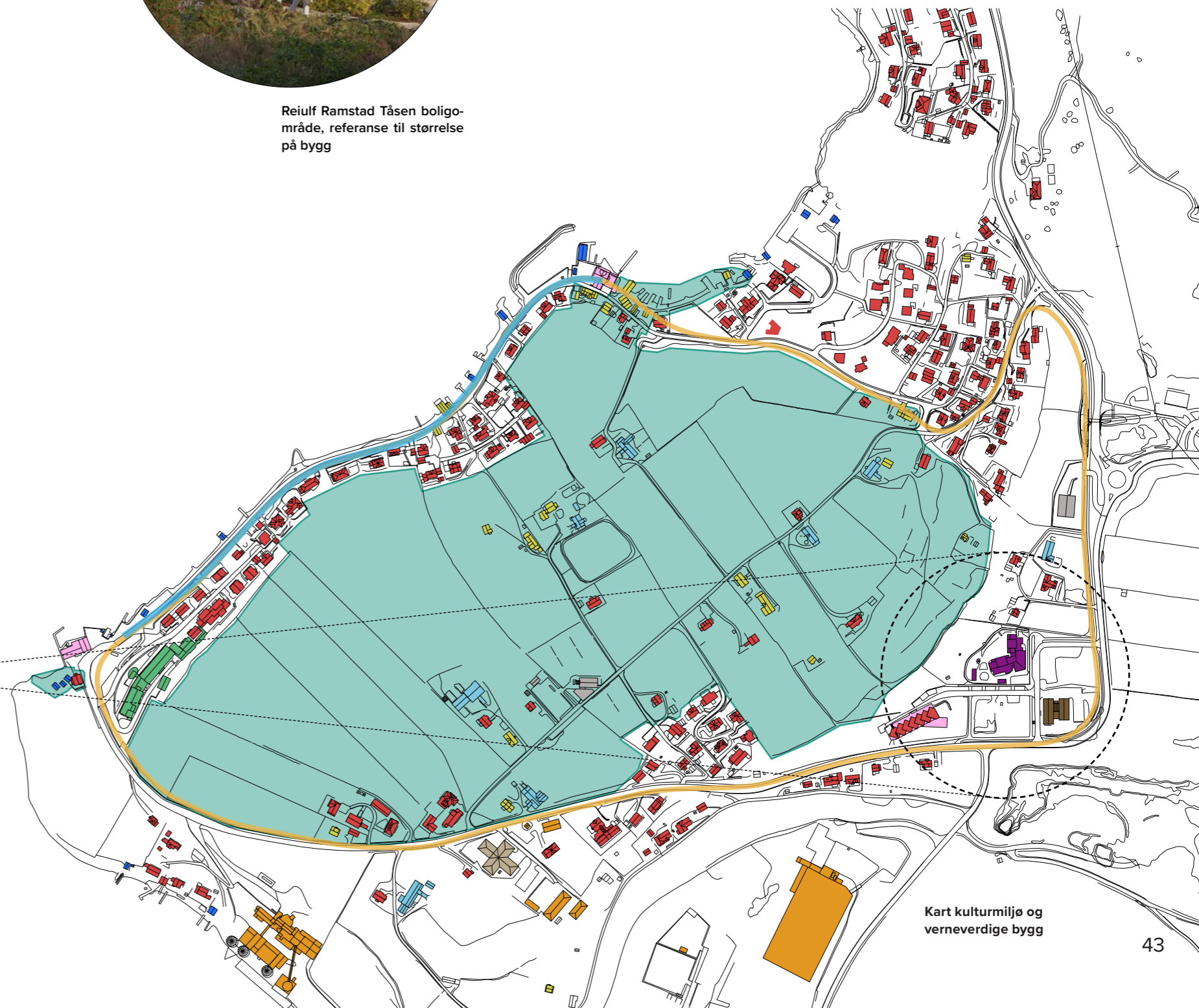
Reiulf Ramstad Tåsen boligområde, referanse til størrelse på bygg

program langs ringen kan blant annet være gårdsutvalg

mulige tomter langs ringen

Kart kulturmiljø og verneverdige bygg

STRATEGI 4: OMBRUK

Den norske bokbyen Fjærland,
tekst fra visit Norway:

Den norske bokbyen er eit titals bruktbokforretningar og antikvariat i Fjærland ved Sognefjorden. I småhus langs strandkanten i Mundal finst det 4000 hyllemeter med bøker. Husa har tidlegare vore ferjeven-terom, fjøs, bank, fryseri og postlokale.

Ombruk handler om å få ny bruk og nye program inn i eksisterende bygg. Målet med strategien er flerdelt og sikter mot økt bærekraft, miljømessig, økonomisk og sosialt.

- Liv i sentrum
- Sikre at bygg ikke blir stående tomme og forfalle.
- Redusere utslipp som følge av nybygging.
- Åpne for rimelige lokaler til oppstartsbedrifter,
- Tilrettelegge for co-working og «hjemmekontorløsninger»

STRATEGI 4: OMBRUK

Liv i bygningene i sentrum er ett av de beste virkemidlene for utvikling av et attraktivt sentrum, folk tiltrekker folk, og at det skjer noe fører med seg positive ringvirkninger. Videre sikrer det vedlikehold av byggene og omgivelser noe som også øker attraktivitet og trivsel i sentrumsområdet.

Kontorfellesskap / kontorhotel kan være et attraktivt alternativ til pendling ved å tilby mer profesjonelle forhold og fellesskap. Pendleravstanden til sentrum av Sandnes og Stavanger, eller Forus er lang, og vi vet at kvinner har større motstand mot lang pendling enn menn. Det betyr at tiltaket kan være spesielt egnet for kvinner.

Ulike former for kontorfellesskap kan stimulere til møteplasser og nettverk mellom ulike aktører. Forsand har en rekke ulike tilbud og virksomheter med potensielle fellesinteresser som kunne vært styrket med tettere samarbeid. Dette kan også resultere i mer helhetlige tilbud til besøkende.

Et siste moment knyttet til ombruk kan også dreie seg om bruk av mindre bygg som naust og garasjer til ulike former for næringsvirksomhet, spesielt kanskje knyttet til besøksnæringen og bevertning. Lokalene kan være gode plasser for flere typer mindre virksomheter og aktiviteter, ikke minst på grunn av at flere av dem ligger tett på sjølinjen.

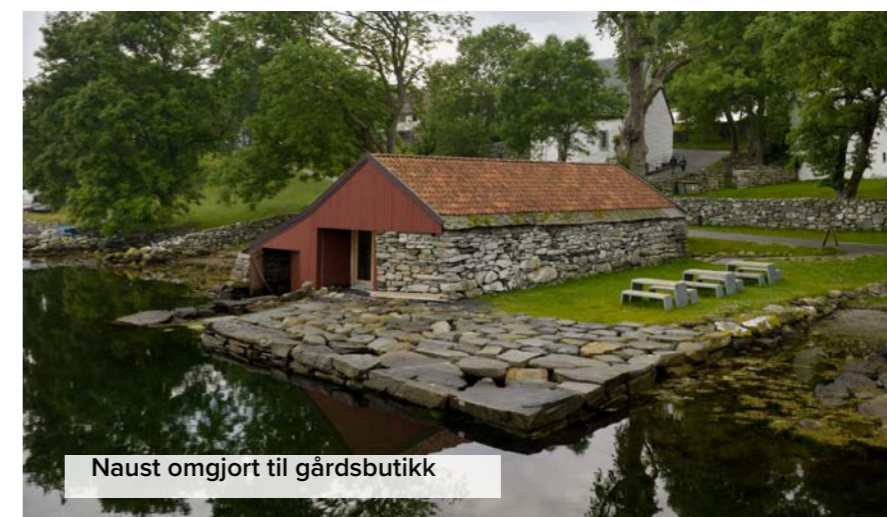
Se kart "forsterke ringen" for forslag til aktuelle bygg i Forsand som kan være egnet til ombruk.

Konkrete løyper og tiltak som ble foreslått på workshopen:

- Huset Heim til kontorfellesskap/oppstartsbedrifter
- Næringsbygget Bergekrossen, ved barnehagen, kan tas i bruk
- Kommunehuset kan tas i bruk
- Kafeteria på kulturhuset
- Pub, badehus, sauna i naust og garasjer langs sjølinjen

Gevinster:

- Tilrettelegging for nyetableringer
- Attraktivt alternativ til pendling
- Møteplasser for næringsaktører
- Sikre liv i sentrum
- Unngå tomme plasser
- Grunnlag for vedlikehold og å gjøre det fint
- Areal- og kostnadseffektivt

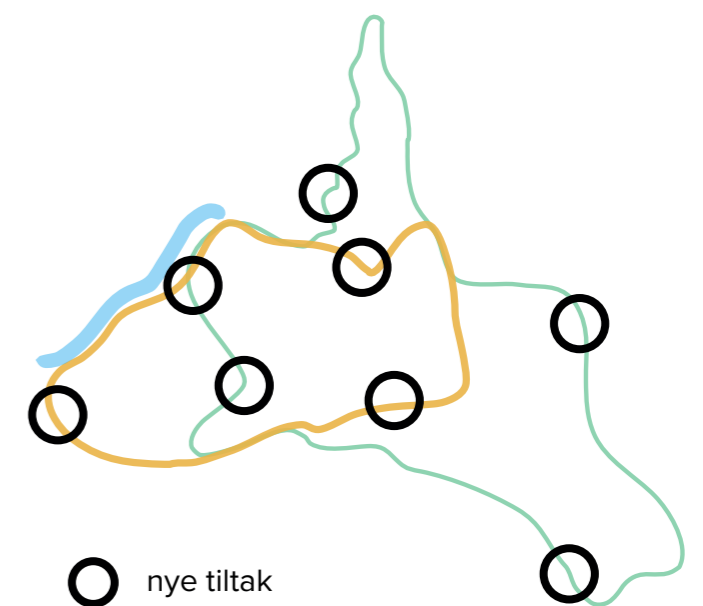
STRATEGI 5: FORSTERKE RINGEN

Forsand sitt store potensiale ligger i mengden av ulike tilbud og kvaliteter. Å få frem helheten i dette er det overordnede virkemiddelet i både stedsutvikling, næringsutvikling og reiselivsutvikling. Det handler om å binde sammen, få til samarbeid og kommunisere det helhetlige tilbudet. Attraktivitet og sentrumsutvikling må bygge på det eksisterende. Dette bidrar også til å ivareta identitet og særpreg. Helheten har likevel noen «huller» som med fordel kan «tettes» for å få mer ut av potensialet. Et fortettet tilbud i sentrum skaper mer

liv, som igjen trekker til seg mer liv. Det får besøkende til å bli lengre. Og det styrker omdømmet og gir en tydeligere identitet. Tiltak som er målrettet på dette vil skape ringvirkninger som både tjener det eksisterende og baner vei for videre nye tiltak.

Bakstehuset på Ask er et lite bakeri som har blitt en destinasjon i seg selv. I tilknytning finnes nedgravd trampoline og lekesteder for barn. Kan være en god måte å skape et «tettere» tilbud i Forsand.

STRATEGI 5: FORSTERKE RINGEN

Sentrumsutviklingen bygger på- og forsterker det eksisterende.

● nye tiltak

SENTRUMSRINGEN -SJØLINJEN

1. boligområde
2. bakeri
3. torg og kai
4. lek og grønt
5. sykkelutleie
6. kajakkutleie
7. offentlig toalett
8. ferge- og hurtigbåtkai
9. turistinformasjon
10. skilting serverdigheter
11. leirplass (nytt program halvøy)
12. badehus
13. marked langs sjø
14. nytt bruk av naust
15. oppholdssteder
16. sauna
17. eksisterende sjøhus
18. nytt boligområde som klyngetun

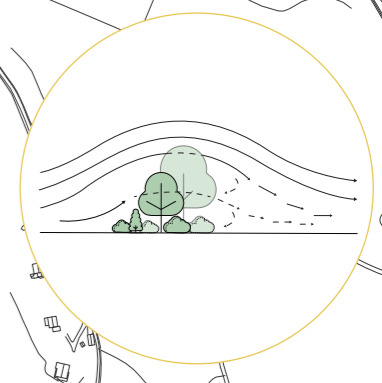
- ## SENTRUMSRINGEN
19. lek- og skatepark
 20. skilting turstier
 21. vakker rundkjøring
 22. "siderruten"
 23. større boligfelt
 24. rasteplasser

- ## OMBRUK- COWORKING SPACE
25. Huset Heim
 26. Bergekrossen
 27. Kommunehuset

VINDSKJERMING

Det er mye vind i Forsand. Den kalde vinden er trukket frem som en av grunnene til at det er mindre trivelig å oppholde seg på de åpne samlingsplassene utendørs i sentrum. Det blir viktig å finne gode løsninger for dette i hele sentrumsområdet med særlig fokus på ringen og sjølinjen. Den fremtredende vindretningen er fra sørøst, mens nordavinden kan være fremtredende fra nordvest, spesielt sommerhalvåret. For å skape gode oppholdssoner er det viktig å forstå de lokalklimatiske forholdene og både vind, sol og sikt må danne grunnlag for å utforme plassene. Vindskjerming kan løses på mange måter. En god strategi kan være å bruke vegetasjon som fyller alle sjiktene. Bærbusker, frukttrær og større bytrær kan skape lune lommer med le for vinden.

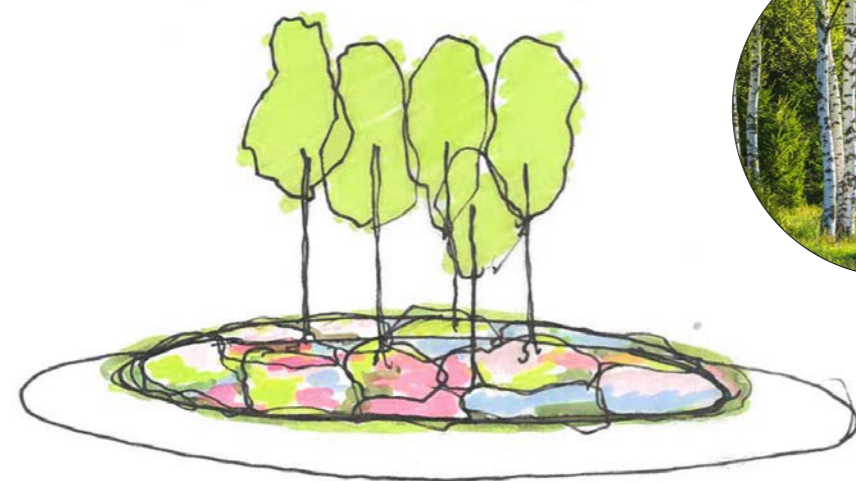
STRATEGI 5: FORSTERKE RINGEN

Eksempler på transformasjon av det som allerede finnes

naturbeitemark som bunndekke
(stedsegen vegetasjon)

høystammet bjørk

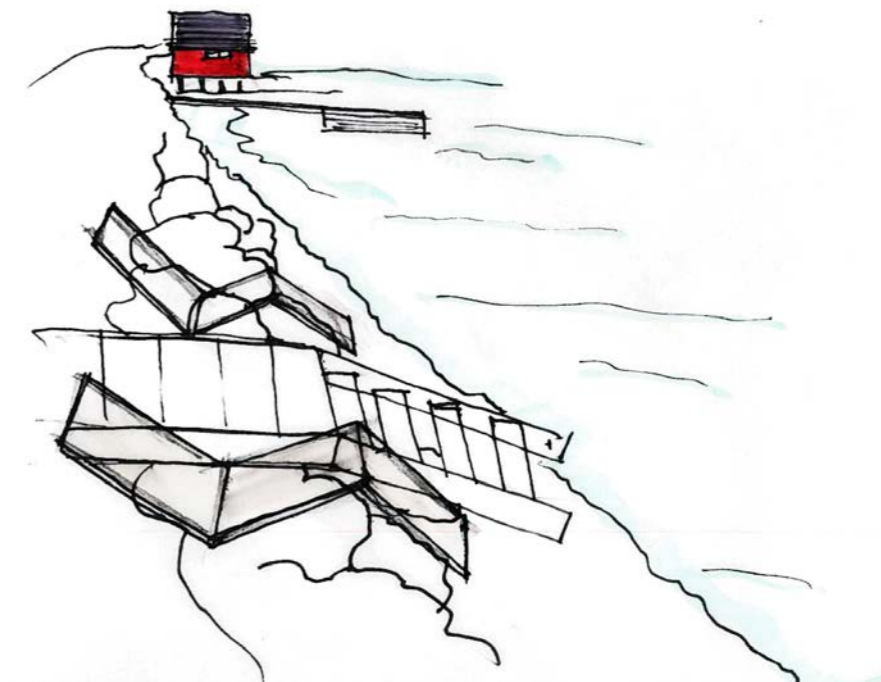
**Runkjøring v/adkomst Forsand
-de besøkende blir møtt med noe fint når de
ankommer med bil. En markering av at "nå er
du kommet til Forsand".**

Som del av å gjøre Forsand vakrere. Det ble nevnt i brukermøte at de hadde fått en av Norges fineste rundkjøringer i Ålgård. Beplating kan være en måte å gjøre det på.

aktivering av sjølinjen

Introduksjon av fine sitteplasser og enklere adkomst til sjø er en god måte å aktivisere sjølinjen. Her kan man også tenke universell adkomst som del av løsningen.

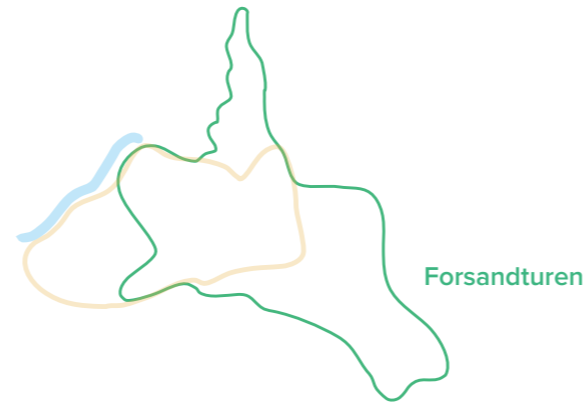
Bergekrossen -bygg aktuelt for ombruk

En opprustning av kledning, nye materialer, mer åpenhet (glassfelt) i første etasje, utendørs møblering og vegetasjon er måter man kan omforme et bygg for å invitere til nytt bruk.

STRATEGI 6: FORSANDTUREN

Styrke Forsandturen, lavterskeltur med attraksjoner langs løypene

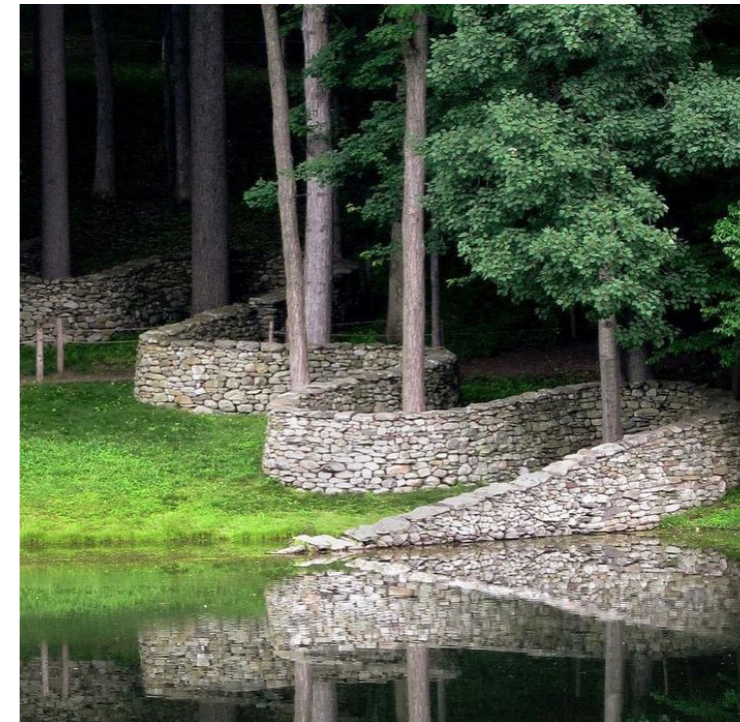

Strategien har som mål å forsterke løypen for Forsandturen med aktiviteter og attraksjoner både for lokalbefolkning og som en reiselivsopplevelse. Turen går gjennom sentrale deler av stedet og er dermed også med på generere liv inn mot sentrum. Mål og effekter overlapper mye med strategi 7 om snarveier og stier.

- Forsterke en innarbeidet løype som tilbyr opplevelser og aktivitet som er med på å styrke samhold og folkehelse
- Øke turen sin verdi for besøkende og gi dem en grunn til å bli lengre i Forsand
- Strategien er med på å gjøre natur- og kulturarv mer kjent og kan dermed forsterke tilhørighet og stedsidentitet
- Gjennom informasjon og skilting kan man løfte frem autentiske elementer i lokalsamfunnet uten at disse i seg selv trenger å være av en karakter som selvstendige turmål
- Å øke bruksfrekvens på en eksisterende trasee gir mer utbytte for de investeringer som er gjort og større grunnlag for å etablere nye tiltak langs ruten

En stor stein i Bosnia som folk synes er gøy

Storm King Art Centre i New York Andy Goldsworthy steinbasert land art

Landart som del av Skulpturlandskap Nordland; en internasjonal kunstsamling med 36 utendørs kunstverk i 36 av 44 kommuner i Nordland.

STRATEGI 6: TILTAK

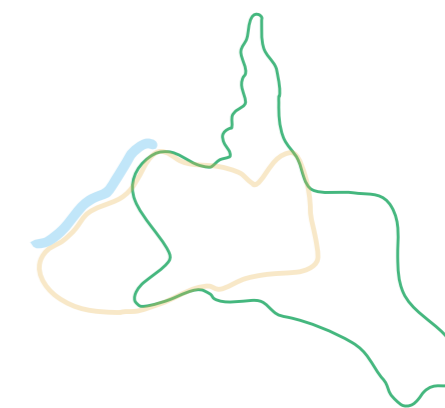
Tiltak kan være å gjøre eksisterende traseer bedre og tydeligere, skilte bedre slik at man både finner frem og viser sammenhengen i turen, distanser, m.m.

Trekke frem attraksjoner og tilbud langs traseene for å gjøre den mer spennende. Dette trenger ikke være store og spektakulære attraksjoner, men gjerne elementer fra lokalhistorien, natur og geologi. Dette er historiefortellende elementer som er med på å styrke både stedsforståelse, identitet og gir et læringsutbytte for besøkende og tilflyttere.

Forsterke og etablere stoppesteder langs traseen. Gode benker, små rasteplasser, lokalisert med tanke på utsikt, sol og skjerming for vær og vind. Dette gir også møteplasser lokalt for å stoppe og slå av en prat. Turen er et helårsåpent tilbud uten store driftsbehov.

Skilting er viktig i denne sammenheng, og bør gjøres helhetlig og fortrinnsvis med utgangspunkt i en designmanual med retningslinjer for utforming. Også møblering på stoppesteder bør gjøres helhetlig for å underbygge sammenhengen i turen.

Der det er mulighet for det bør strekningene utvikles med universell tilgjengelighet og kobles til universelt tilgjengelige rekreasjonsområder. Turen kan også styrkes med ytterligere tilrettelegging for sykkel og med skilting ut mot attraksjonene som ligger utover i landskapet fra turtraseen.

Konkrete løyper og tiltak som ble foreslått på workshopen:

- Aktiviteter knyttet til gårdsdrift
- Infoskilt om geologi
- Informasjon om tidligere bosetning
- Naturlekeplass
- Gjøre det koseligere ved bålplassen på Forsandryggen

Gevinster:

- Lavterskel turtilbud
- Styrke folkehelse
- Mer liv ute
- Ikke behov for drift eller stort vedlikehold
- Bygge opp under stedets identitet
- Trekker frem og binder sammen eksisterende tilbud og attraksjoner
- Tilbud utenfor høysesongen

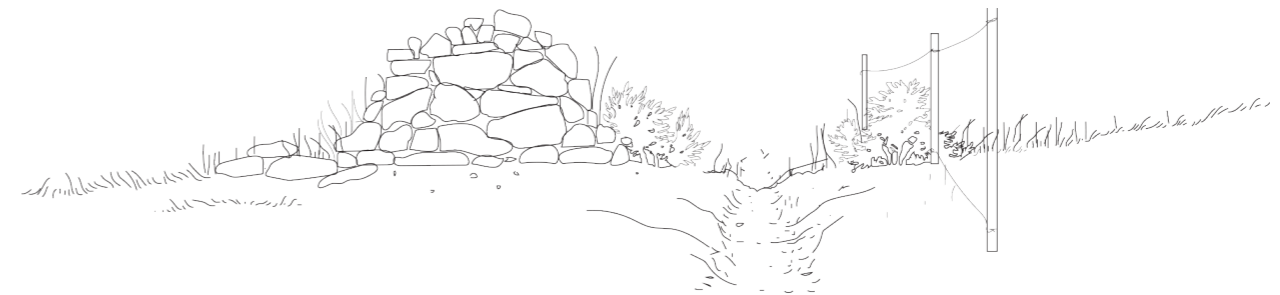
Siderruta i Ulvik

STRATEGI 7: SNARVEIER

Snarveier, stier og ferdsel ut mot attraksjoner i nærområdet

Målet med strategien er å koble sammen de ulike tilbudene og attraksjonene som finnes og å synliggjøre dem bedre. Etablering av snarveier, stier og ferdsel ut mot attraksjoner i nærområdet tjener flere ulike formål:

- Det styrker lokalsamfunnet ved å gjøre det lettere å komme seg til sentrum ved å gå og å sykle, for på den måten bidra til mer liv i sentrum.
- Nær- og lavterskelturer gjør det lettere å komme seg rundt og ut i de nære naturområdene, noe som legger til rette for aktivitet og folkehelse.
- Det er med på å gi et økt tilbud til besøkende på måter som kan bidra til at de blir lengre i Forsand og får flere opplevelser.
- Strategien er med på å gjøre naturen mer tilgjengelig for alle som et skritt på veien for å oppnå inkluderende samfunn

Historisk ferdselsvei langs steingard i Bondhus

STRATEGI 7: TILTAK

Tiltak kan være å til rette legge for nye stier og gangveier, gjøre eksisterende traseer og historiske ferdselsveier bedre og tydeligere, skilte bedre slik at man både finner frem og viser at de er åpne for allmenheten, til dette siste ligger også en mulighet for å åpne gårdsveier for allmenn ferdsel, eller legge stier langs steingardene som vider de historiske eiendomsstrukturene.

Tilbudene kan også styrkes med tilrettelegging for sykkelutleie eller bysykler. Området rundt Forsand er relativt flatt, men avstandene er gjerne for lange til å gå. Sykling mellom sentrum og attraksjoner som Landa, Esmarkmorenen, idrettsanlegg/kulturhuset, og vil kunne være et attraktivt tilbud, spesielt for besøkende.

Å trekke frem attraksjoner og tilbud langs traseene gjør dem mer interessante, med et forløp av ulike stoppesteder langs veien. Skilting er viktig i denne sammenheng, og bør gjøres helhetlig om fortrinnsvis med utgangspunkt i en designmanual med retningslinjer for utforming. Også hvilepunkter som benker og eventuelt mindre rasteplasser kan være med på å øke attraktivitet og dermed bruksfrekvens.

Attraksjoner som trekkes frem trenger ikke alltid være så spektakulære, men kan likeså vel rettes inn mot å gi en følelse av å ha opplevd noe autentisk. Å selv få plukke et eple ned fra treet, fylle en jordbærkurv, få små innblikk i hverdagslivets kulturhistorie kan være gode tiltak for alle.

I forhold til besøkende gir tiltakenes lave terskel og lite behov for drift utover vedlikehold en øke av tilbud utenom sesongen, og kan dermed være et lite skritt i å jevne ut skulder sesongene.

Gamle ferdselsveier kan benyttes som grunnlag for nye snarveier og stier der økt bruk ikke truer verneverdier. Eksempel på dette kan være langs og over ryggen.

Snarvei langs steingard i Forsand

Konkrete løyper og tiltak som ble foreslått på workshopen:

- Tursti i Dalen, med mulighet å gå hele veien
- Sti både over og langs ryggen, bak barnehage
- Vei fra Gjøysa vik og Gjøysa gard
- Åpne opp tun, stier/veier gjennom tunene

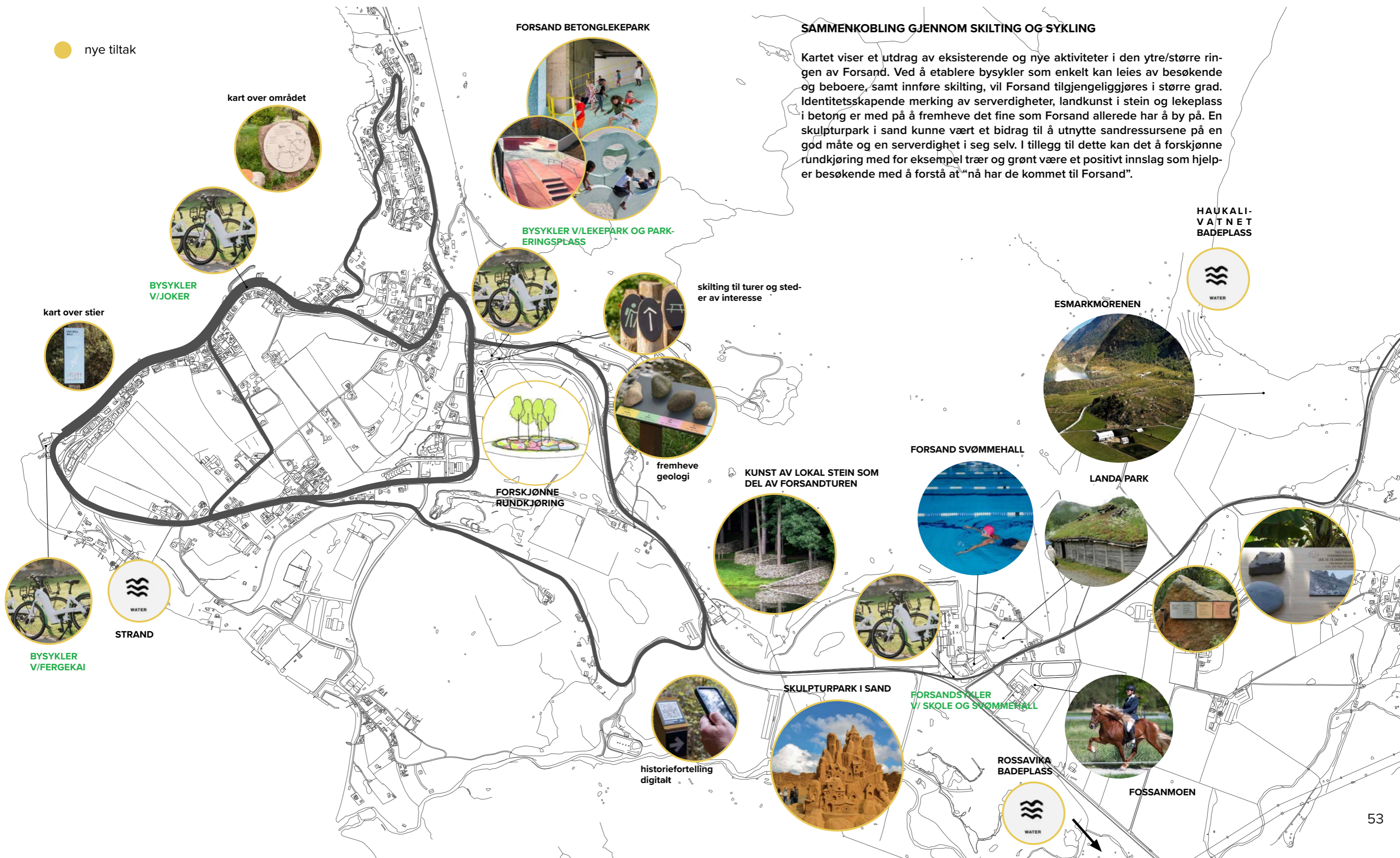
Gevinster:

- Korte ned distanser
- Styrke folkehelse
- Økt liv i sentrum og ute generelt
- Ikke behov for drift
- Bygge opp under stedets identitet
- Trekker frem og binder sammen eksisterende tilbud og attraksjoner
- Tilbud utenfor høysesongen

RINGENE I SAMMENHENG

-tilgjengeliggjøring og sammenkobling

SAMMENKOBLING GJENNOM SKILTING OG SYKLING

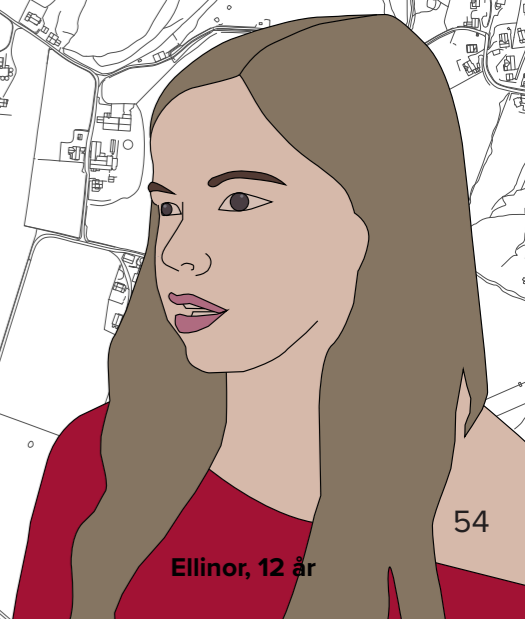
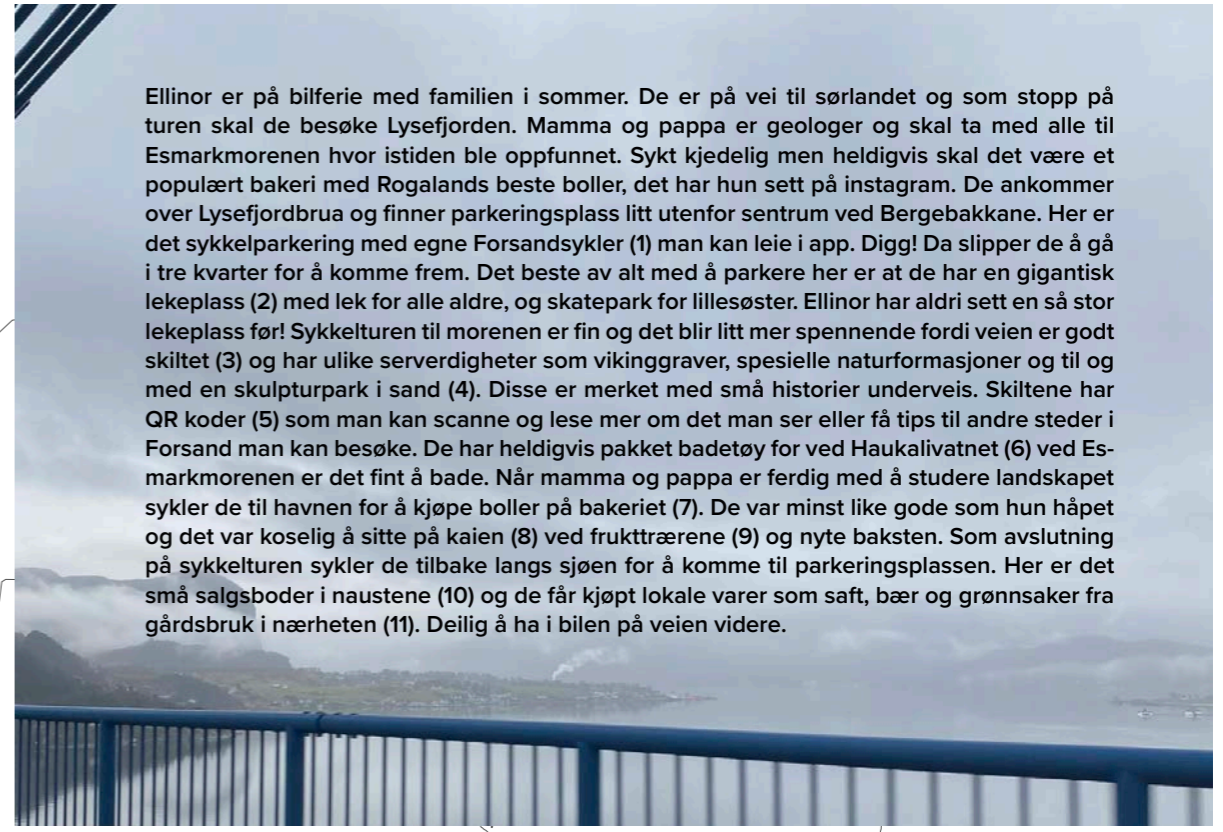
Kartet viser et utdrag av eksisterende og nye aktiviteter i den ytre/større ringen av Forsand. Ved å etablere bysykler som enkelt kan leies av besøkende og beboere, samt innføre skilting, vil Forsand tilgjengeliggjøres i større grad. Identitetskapende merking av serverdigheter, landkunst i stein og lekeplass i betong er med på å fremheve det fine som Forsand allerede har å by på. En skulpturpark i sand kunne vært et bidrag til å utnytte sandressursene på en god måte og en serverdighet i seg selv. I tillegg til dette kan det å forskjøne rundkjøring med for eksempel trær og grønt være et positivt innslag som hjelper besøkende med å forstå at "nå har de kommet til Forsand".

PÅ BESØK I FORSAND

-brukerreise, Ellinor 12 år

Ellinor er på bilferie med familien i sommer. De er på vei til sørlandet og som stopp på turen skal de besøke Lysefjorden. Mamma og pappa er geologer og skal ta med alle til Esmarkmorenen hvor istiden ble oppfunnet. Sykt kjedelig men heldigvis skal det være et populært bakeri med Rogalands beste boller, det har hun sett på instagram. De ankommer over Lysefjordbrua og finner parkeringsplass litt utenfor sentrum ved Bergebakkane. Her er det sykkelparkering med egne Forsandsyklar (1) man kan leie i app. Digg! Da slipper de å gå i tre kvarter for å komme frem. Det beste av alt med å parkere her er at de har en gigantisk lekeplass (2) med lek for alle aldre, og skatepark for lillesøster. Ellinor har aldri sett en så stor lekeplass før! Sykkelturen til morenen er fin og det blir litt mer spennende fordi veien er godt skiltet (3) og har ulike serverdigheter som vikinggraver, spesielle naturformasjoner og til og med en skulpturpark i sand (4). Disse er merket med små historier underveis. Skiltene har QR koder (5) som man kan scanne og lese mer om det man ser eller få tips til andre steder i Forsand man kan besøke. De har heldigvis pakket badetøy for ved Haukalivatnet (6) ved Esmarkmorenen er det fint å bade. Når mamma og pappa er ferdig med å studere landskapet sykler de til havnen for å kjøpe boller på bakeriet (7). De var minst like gode som hun håpet og det var koselig å sitte på kaien (8) ved frukttrærne (9) og nyte baksten. Som avslutning på sykkelturen sykler de tilbake langs sjøen for å komme til parkeringsplassen. Her er det små salgsboder i naustene (10) og de får kjøpt lokale varer som saft, bær og grønnsaker fra gårdsbruk i nærheten (11). Deilig å ha i bilen på veien videre.

Ellinor, 12 år

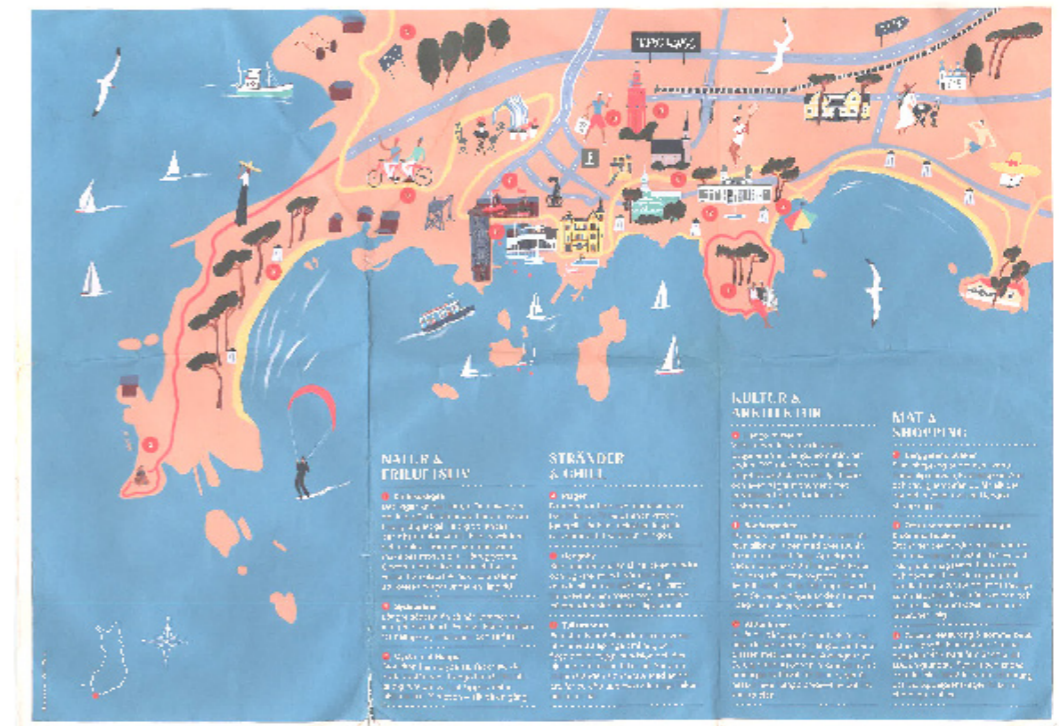
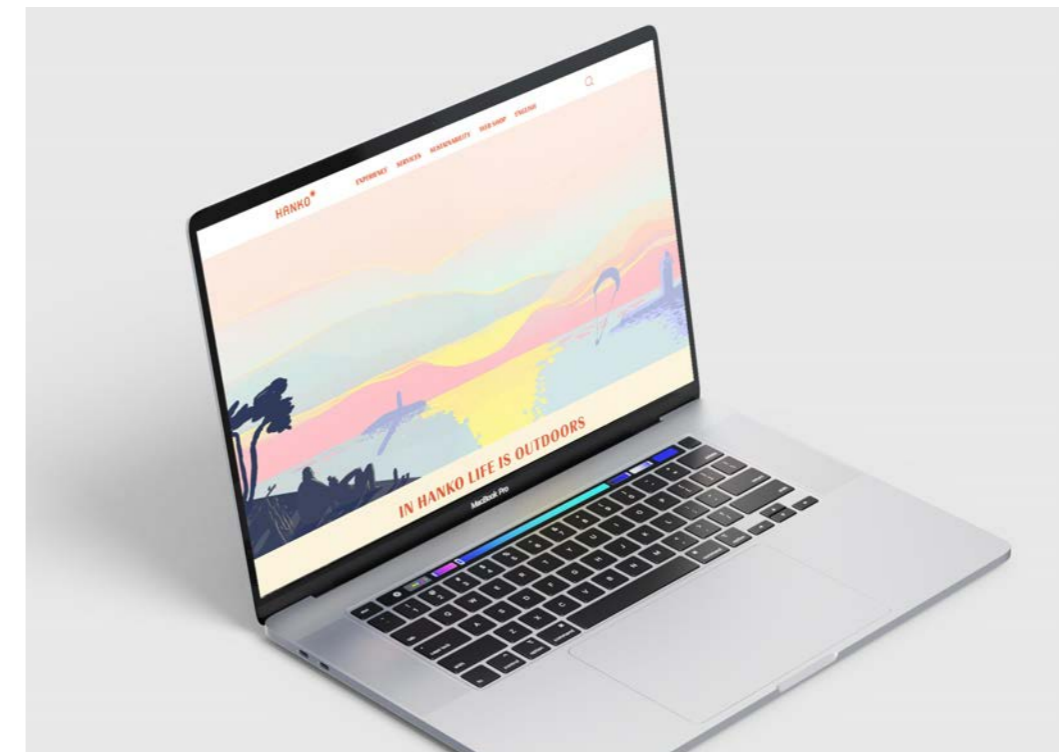
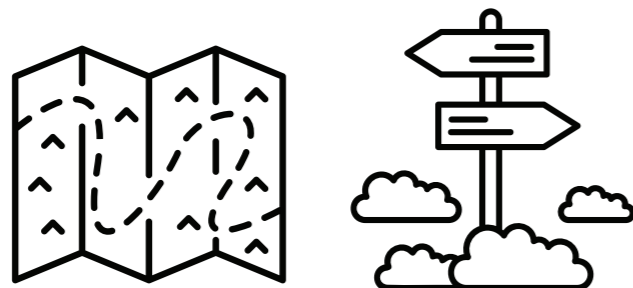
STRATEGI 8: DESIGNMANUAL

- en felles presentasjon av stedet

Strategien har som mål å skape et helhetlig inntrykk, binde sammen de ulike tilbud og attraksjoner og bygge opp rundt en felles identitet. Ved å utvikle en designmanual med retningslinjer for materialbruk, fargepalett og typografi, vil man kunne:

- Knytte de ulike tilbudene og aktivitetene sammen, uavhengig av hvor nært de er plassert til sjølinjen, og skape en totalopplevelse av Forsand.
- Gi besøkende en opplevelse av at Forsand har mye å tilby, og det vil gjøre navigasjon enklere da de kan kjenne igjen det samme formspråket på flere steder langs ruten.
- For fastboende vil en felles identitet være med på å skape stolthet og fellesskapsfølelse, særlig dersom det benyttes lokale materialer og ressurser.
- Synliggjøre hva som finnes, fortelle historien om stedet og bidra til å offentliggjøre steder og stier som kan føles private.

Det anbefales å engasjere fagpersoner til å utvikle designmanualen både av hensyn til universell utforming, og også for å sikre kvalitet på løsningene. *Manualen må tilpasses og fungere sammen med Sandnes kommune sin designmanual, men med et bredere bruksområde.*

Feriebyen Hangö i Finland, har felles formspråk på nett og på trykksaker. Her et opplevelseskart med ulike severdigheter og landemerker.

STRATEGI 8: TILTAK

Konkrete løyper og tiltak som ble foreslått på workshopen:

- Viser at vi jobber sammen som en enhet
- Bygge på istid og sand, fortelle om bergarter
- Se til Sogndalstrand og Citta slow
- Skilt på bygg (fra fortette sjølinjen)
- Benker og skiltbruk langs stier og gangveier
- Skilte kulturminner langs stier
- QR-koder med informasjon
- Få vekk rosafarge i sentrum

Skiltsystemer

MATERIALBRUK & LOKALE RESSURSER

Skilting/merking kan utnytte lokale ressurser for å bygge identitet og eierskap. Stein og betong vil være bestandig for vær og vind, og samtidig ha kobling til historie og næring.

Skilting kan være integrert i møbler eller stoppesteder langs ruten. Informasjon kan monteres med plater i aluminium, eller freses direkte inn i underlaget.

Piktogrammer og typografi

PIKTOGRAMMER - SYMBOLER

Det kan utvikles piktogrammer/ikoner som har en type urnordisk estetikk, uten å være overtydelig i sine referanser til bestemte tidsperioder.

TYPOGRAFI

Piktogrammer kan kombineres med et renere typografisk uttrykk. Skolar Sans er en moderne sans-serif med et tydelig og lesbart formspråk. Fonten har subtile detaljer som gir den et mildt, organisk preg, uten å miste det profesjonelle uttrykket.

I sammenheng med symboler eller visuelle elementer inspirert av runer eller bergkunst, fungerer Skolar Sans godt som en rolig og nøytral kontrast. Den gir plass til det visuelle, samtidig som den bærer en varm og menneskelig tone som kan støtte opp om et uttrykk forankret i natur, tradisjon og håndverk.

Skolar sans
Medium

Skolar sans
Extra light

Typografi må tilpasses og fungere sammen med Sandnes kommune sin designmanual.

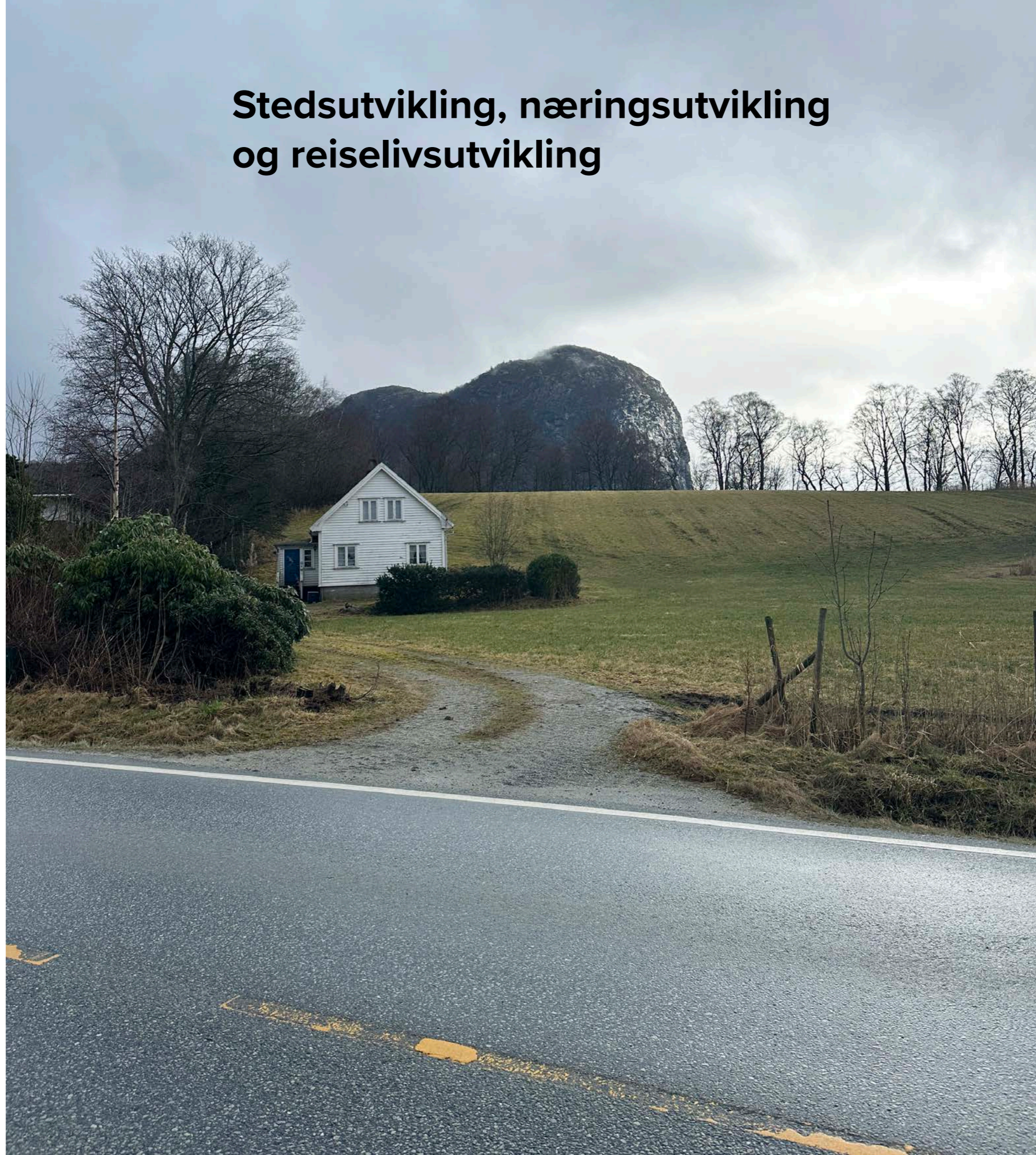
Gvinster:

- Mer helhet
- Binde sammen tilbud og attraksjoner
- Lettere å finne frem
- Identitetsskapende
- Få frem særpreg i kultur- og naturhistorie
- Historieskapende

Inspirasjon

Stedsutvikling, næringsutvikling og reiselivsutvikling

STEDSUTVIKLING SOM VERKTØY

Denne mulighetsstudien gikk ut med siktemål om å se på stedsutvikling, næringsutvikling og reiselivsutvikling. Gjennom prosessen kommer det frem at stedsutvikling blir en paraply for alle de tre temaene.

Det er gjennom stedsutvikling at man jobber mest helhetlig og langsiktig med både nærings- og reiselivsutvikling, og det er her lokalsamfunnet aktiveres som helhet og som dermed fremmer samarbeid og fellesskap.

Det overordnede søkelyset på stedsutvikling gir en mulighet til å sikre at nærings- og reiselivsutvikling skjer på en måte som styrker stedet og er innenfor stedets tåleevne. Gjennom stedsutvikling har vi sett på lokalisering av nærings- og reiselivsaktiviteter og -tilbud. Studien har sett på muligheter for fjernjobbing og oppstartsbedrifter ved ombruk av eksisterende bygninger. Det er sett på tilgang på arbeidskraft gjennom å bli attraktiv for til- og tilbakeflytting. Dette betyr ikke at det ikke er temaer innen næring- og reiselivsutvikling som ikke blir behandlet i denne mulighetsstudien.

Tilpasning til nye trender, lokalisering av egnet næringsareal, vurdering av fremtidige satsningsområder, endring i etterspørsel og sysselsetningsgrad, handelsdekning, osv. Disse temaene må vurderes gjennom andre prosesser. I mulighetsstudien har det vært vurdert å se på næringsareal, som et tema over som kunne vært nærliggende å behandle. Dette ble valgt vekk på grunn av at kravene til næringsareal er så forskjellige alt etter type næring, og fordi arealet i sentrum er så begrenset.

Om vi skal konkludere fra dette, er det nærliggende å si at stedsutvikling er det mest sentrale grepet også for utvikling av næring og reiseliv på mindre steder der vekstimpulsene ellers er begrenset.

NÆRING

Stedsutvikling som næringsutvikling dreier seg om tilgang på arbeidskraft, supplerende tjenester, infrastruktur, med mere. Uten en god utvikling av stedet vil grunnlaget for næringslivet forvitte. Det offentlige har også generelt flere virkemidler til å fremme stedsutvikling, enn konkrete næringsetableringer.

Næringsliv utvikles i første rekke gjennom lokale initiativ. De lokale aktørene i Forsand er opptatt av å stimulere til nye næringskrefter og er de som er best egnet til å peke på muligheter og utfordringer knyttet til vekst i næringsetableringer og sysselsetting.

I et lite samfunn som Forsand er man avhengig av samarbeid og å støtte hverandre for å stimulere utviklingen.

Sammenslutninger, felles prosesser og et støttende miljø vil være med på å stimulere utviklingen, både internt, med kommunen og eventuelt på tvers av kommunegrenser eller i et regionalt perspektiv.

Unge som flytter fra Forsand for å ta utdanning og som ønsker å vende tilbake trenger relevante jobbmuligheter, men for å få de unge tilbake, sammen med andre nyetablerere er det også essensielt at Forsandsamfunnet utvikles slik at det fortsatt oppleves som et godt sted å være.

Studier viser at kvinner har generelt mindre pendlingsvillighet enn menn.

En løsning med tilrettelagte kontorfellesskap/kontorhotell vil styrke mulighetene, og samtidig være med på å legge forholdene til rette for gründervirksomhet og oppstart av nye næringer.

Infrastrukturtilbud for besøkende er en viktig strategi for reiselivsnæringen. Større turistmengder stiller krav til en mer omfattende infrastruktur i sentrum. Med knapphet på areal kan dette gå på bekostning av andre etableringer, samtidig som det kan etterlate større flater med lite tilbud utover å ta unna turiststrømmene. Løsninger i sentrum må tilpasses de lokale behovene, men også organiseres slik at de kan støtte besøksnæringene.

Sanduttak er en hjørnestensressurs for betongnæringen i Forsand og er viktig for lokalområdet som helhet.

Stedsutviklingen må hensynta dette. Samtidig kan en stedsutvikling som viser sanden og betongen som kvalitet, være med på å både fremme næringen og redusere opplevelse av motstridende interesser.

Sandskulpturpark/-festival og betonglekeplass er eksempler på tiltak som virke i denne retningen.

Landbruket er viktig både for sysselsetting, ivaretagelse av kulturlandskapet og for potensielle attraksjoner i området.

Å rette deler av produksjonen inn mot lokalt forbruk, gårdsutsalg og ikke minst mot produksjon av lokalmat til reiselivssatsinger kan være med på å stimulere lokalsamfunnet, næringslivet og styrke den stedegne identiteten til Forsand.

Tiltak

- Et godt og allsidig boligtilbud, gode servicefunksjoner og kvalitetsrike møteplasser for å tiltrekke seg arbeidskraft
- Et forum for samhandling og møteplasser mellom næringsaktører for koordinering og knoppskyting.
- Kontorfellesskap i eksisterende bygninger som tilrettelegging for fjernarbeid og start-ups
- Landbruksproduksjon delvis rettet inn mot produksjon av lokal mat

Bergekrossen har potensiale som kontorfellesskap

REISELIV

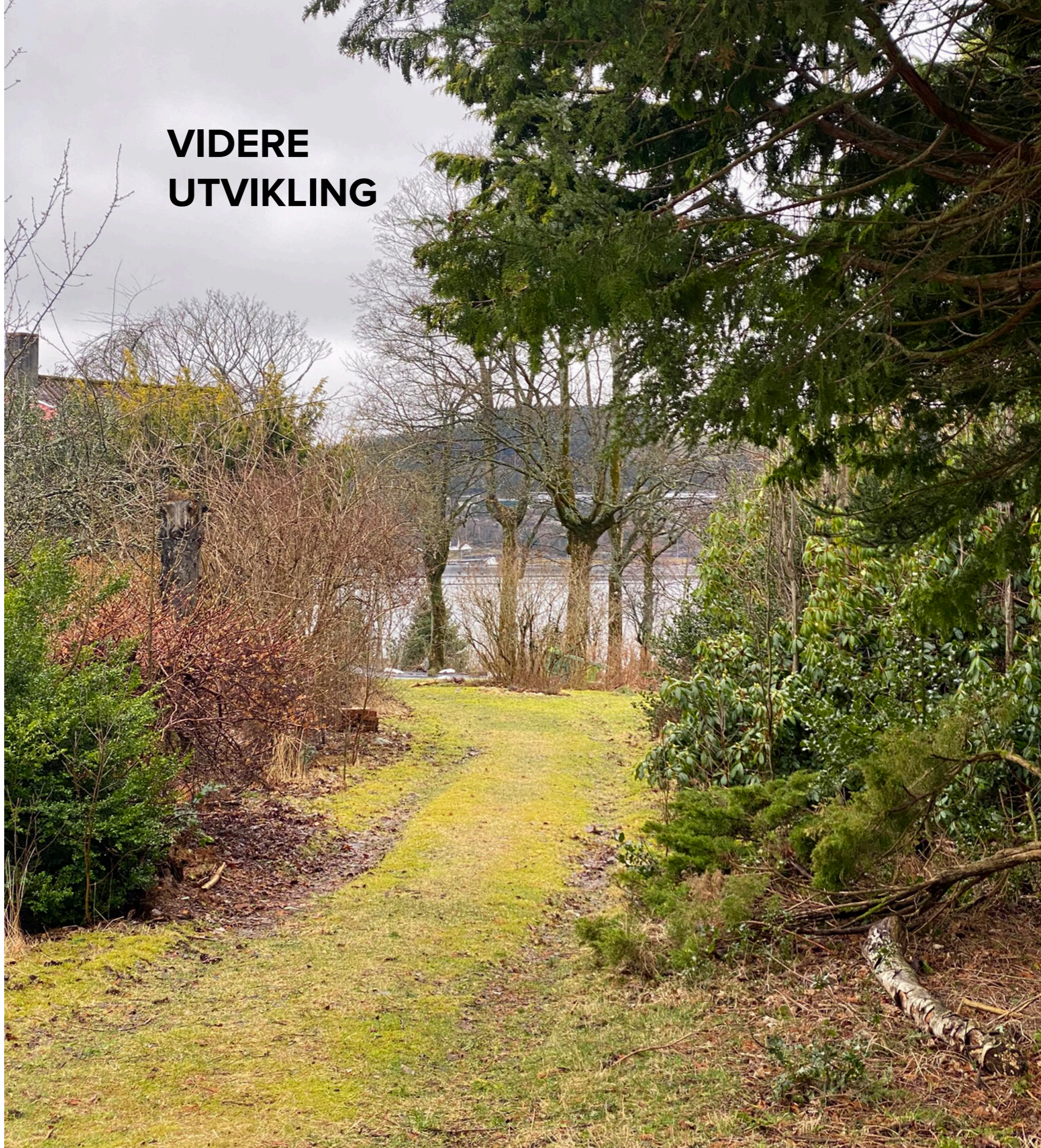
Forsand er inngangsporten til Lysefjorden. Naturen en felles referanse til stedes historie, næringsutvikling og trivsel. Det er stor bevissthet om naturens betydning, både som næringsgrunnlag, målpunkt for turisme og reiseliv samt attraksjon og livsførsel. Besøksforvaltning handler om at man sikrer en bærekraftig utvikling som er innenfor grensene til det lokalsamfunn, natur, landskap og miljø tåler, samtidig som det er grunnlag for lønnsom næringsdrift og lokal verdiskaping. Betre samordning mellom de ulike offentlige og private aktørene, og bedre involvering av lokalbefolkningen er en viktig nøkkel til en god utvikling. Det er et ønske om at flere turister bruker mer tid i Forsand på vei inn til Preikestolen, Flørli eller Lysebotn. Sentrum har en viktig fremtidig funksjon for utvikling av turisme. Det krever informasjon om attraksjoner og en grunn til å stoppe, deretter kan man få mer ut av dette stoppet for besøksnæringene så vel som andre næringsdrivende. Tiltak i besøkssektoren bør rettes inn mot å utvide sesongen. Visse aktiviteter og tilbud kan trekke til seg publikum og gjester både tidlig vår og sen høst. Slike tilbud kan være godt forenelig med det utviklingspotensialet som er knyttet til aktivitet og spenning i naturen. Trendene der Norge fremheves som et av Europas fremste destinasjoner for coolcation kan bygge opp rundt en slik satsning. For turister handler det ofte bare om å få følelsen av å “ha opplevd noe”. I vår visuelle og sosiale medier-drevne kultur bør dette “noe” kunne avfotograferes og deles. Det bør oppleves som autentisk for stedet. For en turist som kommer langveis fra, kan en kopp håndverkskaffe eller et stykke luftig bakverk med fjord og fjell i bakgrunnen være akkurat det som setter prikken over i'en. En utvikling på stedets premisser og som styrker identitet og særpreg bygger opp rundt dette.

Strategier bør fokusere på å utnytte eksisterende tilbud, og ambisjonene bør ligge på et nivå som er mulig å opprettholde i lavsesong. Store sesongvariasjoner gir utfordringer i forhold til drift og personell. Som et supplement bør det etableres lavterskelattraksjoner som i praksis kan eksistere i Forsand uten tilsyn eller nevneverdig driftsinnsats.

Tiltak

- Designmanual for skilting og informasjon om og til tilbud og attraksjoner
- Samarbeid mellom etablerte tilbud
- Tilføre nye tilbud der det er «hull»
- Lokaliseres besøksrettete tiltak i sentrum langs sjølinjen
- Tiltak som også kommer lokalbefolkningen til gode
- Vektlegge tiltak som strekker sesongen

VIDERE UTVIKLING

Strategier for utvikling

– nivå og rekkefølge på tiltak

Mulighetsstudien har arbeidet konkret med strategier for utvikling av Forsand når det gjelder stedsutvikling, næring og reiseliv. Målet med dette strategiarbeidet har vært å utløse potensialet for utvikling ved først og fremst å knytte sammen, forsterke og skape ringvirkninger. Som et ledd i dette ligger det også å fylle inn kvaliteter og tilbud som kan bidra til en slik sammenknytting.

Strategiene skal bidra til en stedsutvikling som gjør Forsand til et bedre sted å bo og leve. Et sted som er godt å bo i er også et sted som er godt å besøke og som er godt å drive næring i. Alle tiltak for å stimulere reiselivet skal innrettes for å gi kvaliteter til de fastboende.

Strategiene skal være oppnåelige og kunne fungere og opprettholdes over tid med et fokus på hele året. Denne generelle tilnærmingen gjør at avhengigheter mellom tiltak ikke blir like avgjørende. All forsterking av det eksisterende vil bygge opp om målsetningene. Det er likevel noen elementer som bør gjøres i rekkefølge og noen som er viktigere enn andre.

At tiltak bygger opp rundt helheten er sentralt. Utforming betyr noe for hvordan dette oppleves, og tenker om en helhetlig utforming bør utvikles og kommuniseres med sikte på å få oppslutning og gjennomføring lokalt. En utformingsveileder vil være et godt virkemiddel for dette. Denne bør komme så tidlig som mulig. En gevinst med en utformingsveileder er at alle ikke trenger å finne opp noe eget og produksjon av materiell ev. også kan samordnes.

Utover dette er noen tiltak langsiktige og har foran seg krevende avklaringer, finansiering og gjennomføring, mens andre er lavthengende frukter som kan initieres raskt og med lite midler.

Av enkle tiltak på kort sikt og uten store prosesser er slikt som: opprydding/forskjønning, enkel beplantning og stirydding

Andre enkle tiltak på kort sikt er skilting og utplassering av benker eller annen møblering. Dette bør likevel gjøres med utgangspunkt i et forutgående arbeide med designmanual.

knytte sammen og forsterke

fokus på hele året

designmanual som utgangspunkt

Strategier for utvikling

– nivå og rekkefølge på tiltak

I kommuneplanarbeidet bør det sees på muligheter for å forankre tiltak som krever avklaring etter plan og bygningsloven. Dette kan gjelde tiltak i strandsonen, bruksendring av eksisterende bygninger, tilrettelegging for boliger knyttet til gårdstun, boligtomter og type bolig bebyggelse. Her kan det også settes tydelige krav til at nye bygg langs sjølinjen skal ha en identitetsgivende arkitektur som markerer særpreget til Forsand og bygger opp under de lokale tradisjonene.

Tiltak som krever større kommunal finansiering, må sikres i handlingsprogram og kobles mot budsjett. Dette gjelder for eksempel tiltak med dekker på vei, opparbeide parkarealer, eller eventuelt oppruste kommunale bygg for coworking eller andre fellesskaps fremmende tiltak.

I tillegg til fysiske tiltak vil en del av strategiene kreve samhandling, nettverk og samarbeid. Organisatoriske tiltak som å forsterke eksisterende arenaer for samhandling og samarbeid, eventuelt å ta initiativ til nye møteplasser, vil være et viktig skritt på veien når det gjelder å se tilbudet i Forsand i et samlet perspektiv, og for å utveksle erfaringer, søke råd og se på mulige synergier. Deler av slike arenaer kan være rent lokale, mens det i andre vil være tjenlig å involvere Sandnes kommune på ulike måter.

For en del av tiltakene vil det kunne være både lokale og kommunale initiativ. Sykkelutleie kan enten være i form av bysykler, eller som privat utleie. Tilrettelegging for ny aktivitet i stående bygg kommer an på eierskap. Utemøblering, skilting og forskjøning kan gjøres både av lokalsamfunnet, av kommunen, eller som felles prosjekter i form av lokal utførelse med kommunal støtte, eller andre former for samarbeid.

Uavhengig av hvilke tiltak som gjennomføres vil det være en klar fordel at de både organiseres med utgangspunkt i mulighetsstudien og eventuelt påfølgende handlingsplaner og designmanual, og at de knyttes til denne prosessen direkte. Både for å få sikre helhetsperspektivet, og for om mulig dra med seg andre tiltak og få ringvirkninger mellom dem. På samme måte er det viktig at det skjer noe fort. Å benytte momentet og initiativene som er opparbeidet i prosessen og beholde dette så langt som mulig gjennom den videre utviklingen er avgjørende for å holde på så vel motivasjon som den helhetlige målsettingen.

Viktige prinsipper som ikke bør mistes av syne gjennom prosessen er å forsterke, binde sammen, sikre at man ikke setter i gang ting som man ikke klarer å drifte og vedlikeholde, har et fokus også på skuldersongene og at man har et dobbelt siktemål mot gevinster for både lokal befolkningen og de besøkende.

Ny arkitektur kan bygge videre på lokale tradisjoner (fra Bergevik sjøhusmiljø)

Bysykler som mulighet

Forskjønne sentrum

Å LYKKES MED STRATEGIENE

1. Siderruten i Ulvik kobler sammen tre siderier i et samarbeid der ruten for besøkende legges gjennom et vakkert landbrukslandskap og innom de tre sideriene med gårdsutsalg og omvisning i produksjonslokalene. Tiltaket er delvis resultat at studietur til Piemonte og det lokale Agroturismo samarbeidet der. Prosjektet er ett av flere der fylket og kommunen har bidratt med finansiering og organisering rundt siderproduksjonen i Hardanger, som blant annet også har resultert i den nasjonale geografiske merkevaren «Sider fra Hardanger».
2. Bakstehuset på Ask ble bygget som et vedfyrt bakeri i hagen til eierne i 2013 for å bake litt lokalt. I dag kommer flere tusen mennesker innom hagen i helgene. Godt håndverk, tilrettelagte utearealer og en følelse av autensitet har satt området på kartet for en hel region.
3. Ålgård har blitt satt på kartet gjennom opprustning av torget. Et nedlagt industriområde ved Figgjoelven er omgjort til et attraktivt sentrum med kanalpark, torg og turveier, og har vært en drivkraft for videre utvikling av sentrum. Restene fra industriperioden er tatt vare på som stedets varemerke. En suksessfaktor var koblingen med at innbyggerne har fått være med på å programmere, mens fagfolkene har formgitt. Prosjektet fikk Statens pris for byggkvalitet i 2019. Rundkjøringene i Ålgård ble også nevnt i medvirkningsrunde 2 som et godt eksempel på å forskjønne områder som ellers blir neglisjert.

1.

2.

3.

Å LYKKES MED STRATEGIENE

4. Kunst kan stimulere til sosialt liv utendørs ved å være en attraktor – en opplevelse som trekker folk ut og gir et møte- og samlingspunkt som kan fungere kontaktskapende. Rjukan ligger i en øst/vest-vendt dal og er solløs fra oktober til mars. Det er etablert et solspeil med tre datastyrte speil som følger solens gang over horisonten og reflekterer solstrålene ned til torget på Rjukan ca. 600 m². Prosjektet har gitt byen over fem hundre ekstra soltimer i året og blitt en attraksjon. Installasjonen bygger på det stedsspesifikke i beliggenheten mellom fjellene og er med på å styrke stedets identitet.

5. Kabelvåg torg har blitt et sentralt møtested med en lokalt tilpasset utforming. Det er lagt vekt på lokale materialer som er lite bearbeidet, som rullesteiner fra fjæren. I dekket er det formet båter i lokal granitt. Møbleringen av torget har det maritime uttrykket som overordnet tema. Inspirasjonen til formene er hentet fra master, seil, båtbauger og lanterner. Det er skapt et torg med en nordnorsk identitet, der bruk av materialene reflekterer stedets egenart.

4.

5.

SUKSESSKRITERIER

- Involvere lokalsamfunnet gjennom aktiv medvirkning og samskapning
- Lokalt eierskap
- Ta vare på ildsjeler
- Tverrfaglig tilnærming og tverrsektoriell innsats
- Fokus på å strekke sesongen og drift over tid
- Holde fast med mål og strategier på lang sikt
- Bygge på det eksisterende: tilbud, attraksjoner og identitet

ANBEFALINGER

For det oppfølgende arbeidet i etterkant av mulighetsstudien anbefales det å:

- Fortsette en tverrsektoriell innsats fra kommunen
- Ha et oppfølgingsmøte med lokalsamfunnet
- Utvikle arena for samhandling lokalt for oppfølging
- Knesette de viktigste prinsippene i kommuneplanen
- Føre øvrige punkter inn i øvrige strategidokumenter og avdelinger i kommunen
- Utvikle en prioritert handlingsplan knyttet til kommunebudsjettet
- Utvikle en kommunikasjonsstrategi som knytter tiltak tydelig til strategiene
- Utvikle en designmanual som supplerer og tilpasser kommunens profil for bruk også av private og for wayfinding
- Sette i gang strakstiltak basert på økonomi og muligheter
- Holde fast ved hovedstrategien:

Målet er å knytte sammen de mange eksisterende kvaliteter og tilbud, og slik forsterke dem og skape ringvirkninger. Strategiene skal bidra til en stedsutvikling som gjør Forsand til et bedre sted å bo og leve. Et sted som er godt å bo i er også et sted som er godt å besøke og som er godt å drive næring i. Alle tiltak for å stimulere reiselivet skal innrettes for å gi kvaliteter til de fastboende.

Strategiene skal være oppnåelige og kunne fungere og opprettholdes over tid med et fokus på hele året.

Strategiene tilpasses tre nivå: Sjølinjen, Sentrumssirkelen, området for Forsandturen. En fordeling av ulike program skaper en hierarkisk struktur som gjør stedet tydeligere. Et sentrum må utvikles innenfra og utover, og betydningen av de mest sentrale delene må reflekteres i tiltak, tilbud og program som lokaliseres her.

Forsand mulighetsstudie

**3RW arkitekter
02-05-2025**